

CUMHURİYETİMİZİN 75.YILINDA

**KURUCULARIMIZDAN SAYIN İSMAİL OTAR
İLE SÖYLEŞİ**

TÜRKİYE

MUHASEBE UZMANLARI DERNEĞİ

EXPERT ACCOUNTANTS' ASSOCIATION OF TURKEY

Derneğimizin 1998 yılında Yönetim Kurulu üyesi olan Sayın YMM Burhan SARIOĞLU ve Üyemiz Kerem SARIOĞLU'nun Cumhuriyetin 75.yılında 29.07.1998 tarihinde Kurucularımızdan Sayın İsmail OTAR yaptığı söyleşi

İsmail OTAR (İ.O)

Şimdi, 75. yıldönümünde muhasebe diye bir vazife verilmiş bulunuyor, fakat benim elime 26 maddeden ibaret olan şu tablo fevkalade geniş. Benim hududumun dışında olan kısımlar var ; benim üzerinde vesikalı verebileceğim kısım da, veremeyeceğim kısımlar da var. Ben umumi olarak söyleyeceğim siz tamamlarsınız. Şimdi evvela giriş kısmında muhasebenin vazifesini biz tespit edelim giriş kısmında, ondan sonra öbür taraflara geliriz.Muhasebe , ta Sümerlerin zamanından beri pekâla vazifesini görmüş; alınana verilene daima vesikalar tanzim edilmiştir. Alınanın ve verilenin vesikalandırılması ileride hesapların doğruluğu hakkında malumat veriyor ve kontrol, teftiş sırasında da, bu hususta bilgi verebilmek için lazım oluyor. Son zamanlarda, bu iş biraz daha şümullü bir vaziyet aldı: hissedarlara bilgi vermek, işletmeyi idare edenlere bilgi vermek, müessesenin borçlu ve alacaklısı olan kişilere bilgi vermek. Bu borçlu ve alacaklı kişiler özel ve tüzel kişiler ile Devlet. Bunlara bilgi verebilmek için vesikaların muntazam tutulması lâzım gelmiş ve gittikçe bu iş fevkalade intizamlı bir hal almıştır. Bilgisayarların kullanılması başladıktan sonra, artık muhasebede şu da olsaydı denecek taraf kalmadı. Yalnız en sonda bir madde var burada gelecekteki gelişmeler dünyada tek muhasebe ilkelerine doğru olan kısma şimdi ben hemen şuracıkta temas etmek mecburiyetindeyim : Muhasebe, şimdi , muhasebe çok pahalılaştı; kâğıdı ile makineleri ile senelik amortismanları ile vs. ile muhasebe denen hizmet çok pahalıya Mal olmaya başladı. Bu bir gün bir noktada patlak verecek onun için bunun muhasebe organizatörleri nazarı dikkate almalı ve ona göre bir yeni yol tutmaya başlamalıdır.

Burhan SARIOĞLU(B.S)

Bunu biraz açar mısınız ? Yani pahalılık sadece materyal açısından mı ,elemanların ücretleri açısından mı ?

İ.O.

Elemanların hizmeti bakımından da çok pahalılaştı ve materyal bakımından da, Makineyi iki senede bir değiştirmek mecburiyetinde kalyorsunuz, makinenin malzemesi çok pahalı. Bunlar eğer ucuzlamazsa bir gün muhasebenin geleceği tehlikeye düşecek. Bu imkânsızdır. Ama mutlaka bir kolay formül bulmak mecburiyeti hasıl olacak onu şimdiden nazarı dikkate alıp, neyi ne yapalım diye düşünmek lâzım.

İ.O.

Bu güne kadar , 33 tane , uluslararası standart çıktı ve herkes buna uyulmasını istiyor, bunun dışına çıkılmasını da istemiyorlar. Bu benim kanaatimce yanlış. Şayet vaktiyle böyle bir mecburiyet olsaydı, muhasebede bu ilerleme bu gün olmazdı, Hürriyet denen varlığı daima korumak lazım. Standart , koyarak gelişmeye mani olmak katiyen doğru değil. Ben "standartlara mutlak uyalım ve onun dışına

çıkmalı" sözünü kabul etmiyorum. Daha iyisi çıkarsa pekâla ona da örnek olarak uyalım. Bizde de şimdi muhasebe hesap planı var, ne kadar yanlış var bunun? Ona ille uyacaksınız diyorlar, halbuki uyersak yanlış neticeler çıkacak tarafları var.

B.S.

Yani buna şöyle diyebilir miyiz ? ; Standartlarda , zamandaki, yani olaylardaki , ekonomide ki gelişmelere uygun olarak değişmeli.

İ.O.

Muhasebe daha biz de Sümerlilerden beri başlamış, Elamlar, Akadlar, Mısırlılar, Yunanlılar hepsi buna uymuşlar, hepsinde de kayıtlar muntazam gitmiş, Sıfır mevzuunda, Hintliler başta, Araplar Hintli'lerden almışlar, Araplardan da Avrupa'ya geçmiş. Ama birde bakıyoruz ki Amerika yerlilerinde de sıfır var , yani muntazaman kullanılmış, rakamlar çok güzel inkişaf etmiş.

İ.O.

Rakamlarla ilgili gelişmeler İsa'dan önce başlamış M.S. 600 – 700 senesine kadar gelmiş, 700 senesinde Araplar bunu Arapça'ya çevirmişler ve siyakat yazısını yapmışlar. Süratli yazabilmek için siyakat yazısı, Orta Şark'da ve Türkiye'de Selçuklular devrinde, taa Orhan Gazi Devrine kadar Süryani'lerin inhisarında gelişmiş, ama Avrupa'da da 150 sene İtalyanların tekeline gelişmiş. Belçika'da , Almanya'da, Hollanda'da , İtalyanlar tutmuşlar defterleri, onlara ait. Bundan 650 yıl öncesinde bir kaynak,ileri bir görüşle : "Eğer icap eden hususlar için gerekli hesaplar açılmazsa o işler atıl ve batıl olur" diyor ; batar diyor.

İ.O.

Örnek olarak İlhanlı Devletinde muhasebe kaideleri tespit etmişler ve muhasebede o vakit tespit edilen kaidelerin birçoğu hala kullanılıyor. İlhanlılar zamanında bunların kitapları yazılmış. Mesela, sürü muhasebesi, darphane muhasebesi, inşaat muhasebesi , çeltik (pirinç) muhasebesi, ayrı ayrı oturtmuşlar. Divan-ı Lûgat'ı Türk'ün birinci cildinde "Gümüş Güneşte ursa, Altın arakıman gelir" diyor. Yani "Gümüşü güneşe koyarsan, gösterirsen, altın ayağıyla gelir" diyor. Bundan 900 sene evvel, atasözü haline gelmiş bu, böyle bir atasözünün olması için 400 – 500 sene paranın işletilmesi lazım.

B.S.

Bunu muhasebenin önceki Türk Devletlerinde gelişmesi bağlamında düşünebilir miyiz ?

İ.O.

Kuran'I Kerim'de Bakara Suresinde "aranızda vadeli borç para verdiğiniz zaman, bunu mutlaka adil bir kişiye yazdırın" diyor. Yani Müslümanlık da buna büyük ehemmiyet veriyor. Herşeyin yazılmasına, bilhassa alacakların. Binallaleyh, muhasebe , Selçuklulardan , Osmanlılara geçişte, Orhan Gazi zamanında nizama sokulmuş, ve Orhan Gazi, Süryani'lerin bu inhisarına, mani olmuş, Türkleri muhasebede kullanmaya başlamış,

B.S.

Şimdi , ilk pazar harcı konusunda da bilgi verebilir misiniz, ? Osmanlıların devlet oluşunda, ilk para basılmadan evvelki muhasebe kaydı ve Osmanlı'nın para bastıktan sonraki muhasebe gelişmeleri nasıl olmuş ?

İ.O.

Osman Gazi ilk devleti kurduğu zaman pazara çıkmış, bakmış orda esnaftan paralar topluyorlar. "Ne parası topluyorsunuz ? " demiş. "Yahu zavallı fakir adam alacak parayı onunlan evini geçindirecek; olur mu öyle şey ?" demiş. "Kaldırın" demiş. "Aman" demişler, Padişahım , "Devlet bununla döner" , "Ha peki öyleyse" demiş, öyle razı olmuş.

İ.O.

İlk defterdar tayini de Orhan Gazi zamanında. 540 yıl öncesine ait bir olayı anlatayım: Halil İnancık bey, Bursa'da Orhaniye Arşivinde bir vesika buldu. Bir adam iflas etmiş; Vergi mültezimlerinden (devlet adına vergi toplayanlardan) biri, mahkemede mahkum olduktan sonra İstanbul'da Divan'a müracaat etmiş, Divan demiş ki, "bir bilirkişi heyeti tespit edin , o bilirkişi heyetinin vereceği karara göre hareket edin" demiş mahkemeye. Dört kişilik bir muhasebe uzmanı bilirkişi tayin etmişler, diyor ki mahkeme kararında : "Muhasebede veba husus , ammal muhasebesinde, ihtisas erbabından olan Mevalana Nizami ve diğer uzmanlar toplanıp karar vermişler. İflas eden tüccarın, evlerini, tarlalarını tespit etmişler; o vakit bu bilirkişi heyeti satışa da yetkili imiş. Satmış onları, 28.000 akçe borcunu Garameten taksim edip bitirmiş, zaptı var bununda, Bursa'da Orhaniye'de.Eşit olarak değil , garameten , alacakları nispetinde. Alacakları oranında hisselerle ayırarak taksim etmiş. Bu belge 500 küsur sene evvel, muhasebe uzmanlığına Türkiye'de verilen ehemmiyeti gösteriyor, 1957'de .Ankara'da ilk muhasebe Kongresi toplandığı zaman, o Kongre'ye Amerika'dan Muhasebe Uzmanları Derneğinden birisini de çağırdılar, "Katip'i Umumi" (Genel Sekreteri) de geldi. Orda dedi ki "Biz muhasebeyi İngilizlerden öğrendik, şimdi bilimienlere öğretiyoruz.. Benim de sinirime dokundu . Kalktım, tabi bunu anlattım,mektupla da gönderdim. Adam ,mahçub oldu . Türkler , bu hususta çok eski. Biz kendimizi tanımıyoruz, bilmiyoruz. Onun için bu cihetlere çok ehemmiyet vermek lazım. Anlatmak lazım.

B.S.

Muzaaf yani iki taraflı kayıt tutma yöntemi bazan İtalyan usulü defter tutma diye geçiyor. Amerikan usulü, İtalyan usulü defterin biçimi bakımından, Türk'lerin veya ilk çağlarda tutulan muhasebe kayıtlarında da bu usül var mı?

İ.O.

Şimdi bizim elimizde ki kitaplarda muzaaf usulün temeli olduğunu ihsas eden kayıtlar var. Mesela " Mültezimin topladığı vergi 300 Riyal ise,ve benim tamamını harcadıysa, mesele yok" diyor. "Ama" diyor. "300 ,riyal yerine 280 riyal harcadıysa , 20 riyal onun borcuna kaydedilir" diyor. "Senenin sonunda ondan tahsil edilir" maddesi şöyledir, diyor. "Eğer" diyor "300 riyal yerine, 320 riyal

harcadıysa 20 riyal için, alacaklı olur ve o sene sonunda hesaba koyulur ; maddesi şöyledir” diyor. Biz o maddeyi aldık, koyduk ,yani yerini gösterdik. Şimdi yani böyle bu kadar açık.

B.S.

Yani o zaman muzaaf usul var.

İ.O.

Mültezim , mesela Bağdat’dan tahsilatı yapıyor.Sonra devlet ona “şu paraları ver” diyor. O’da oraya aldığı parayı taksim ediyor, bitiyor gidiyor iş. Çok masrafsız bir mali sistem kurmuşlar.

B.S.

Bu basit sistem , sorumluluğa dayanıyor. Güvenden çok, mültezime yüklenen sorumluluk var.Sonunda hesabını vermek durumunda olduğu için,, sorumluluk var.

İ.O.

Belçika’da, Paccoli’dan 20-25 sene sonra bir muhasebe kitabı yazmış,Ünftam diye biri var. Diyor ki, orada “siz” diyor, “Türkler gibi, “Bismillah” diyerek başlamayın deftere”. “Siz” diyor, “Haç koyun” diyor. Şimdi, kimden aldıkları anlaşılıyor değil mi ?

B.S.

Kaç yılında üstad bu ?

İ.O.

Bu takriben 500 sene önce. Yeni bir mektup aldım. Hollandalı bir karı-koca, Malta kütüphanesinde , Paccoli’nin kitabından 18 sene evvele ait bir kitap bulmuşlar. Onu bize gönderdiler. Onun hakkındaki kaydı. Onun notunu Mustafa Aysan’a gönderdim, AYSAN onu Türkçe’ye çevirtip bastırtacak. Türkiye’de burası, muhasebe tarihinin merkezi durumunda, onu hiç aklınızdan çıkartmayın. Dışarıda bir şey oldu mu, bize hemen haberini gönderiyorlar.

B.S.

Ortada bir enstitü yok ki

İ.O.

Yok, yok, maalesef, çok fena , bir muhasebe enstitüsü kurmamız lazım.

K.S.

Osmanlı’nın son dönemlerinden biraz bahsedebilir misiniz acaba ? Osmanlı’nın son dönemlerinde Muhasebe sadece Devlet’de mi işliyordu, yoksa zayıf da olsa o yabancıların gelmesi , sanayinin ve Bankaların kurulması ile özel kesimde de görevini yaptı mı ?

B.S.

Düyun-u Umumi’yi de işin içine sokarak

İ.O.

Şimdi Düyun'u Umumiye'yi Aysan'a söyledim , Düyun'u Umumiye İdaresinin, Türkiye'deki muhasebe gelişmelerinde epeyce rolü olmuştur. Ama ona gelmeden evvel, Türkiye'de çok esaslı bir devlet muhasebesi varmış. Ama Bursa'da muazzam kadife tezgâhları varmış, Üsküdar'da 2.000 çatma tezgâhı varmış, İngilizlerle anlaşma yapıldıktan sonra, Tanzimatta, onların hepsi kapanmış. Osmanlı'nın kadifelerini almak için, Sadrazam'a Norveç Şövalyeleri, İsviçre Şövalyeleri, Polonya asilzadeleri, iltimas mektubu yazarlarmış, o kadar güzel kadifeler yaparlarmış. Avrupa'lılar tarafından kapışılmış. Ve bunların, bu hususi özel teşebbüslerin , o vakit muhasebeyi nasıl tuttıkları konusunda elimizde bir kayıt yok.Bankalara gelince, Türkiye'de parayı vakfetmek suretiyle para vakıfları kurulmuş.

K.S.

Bu Osmanlı zamanında ?

İ.O.

Fatih devrinde başlamış.

K.S.

Vakıflardan bahsediyordunuz ?

İ.O.

Bankalar buyurdunuz. Bankalar da, eskiden Fatih zamanından başlamış, para vakfetmişler, faizle verilmesi için. Faizini de , Vakıf, (vakfeden kişi), % 10'dan aşağı ve yukarı olmasın demiş, vakıf şartında koymuş bunu.

B.S.

Belge var.

İ.O.

Evet. Belge var. 1.100 vakıf kurulmuş. Para vakfı. Sonradan vakıflar Bankası o paralarla kurulmuş. Şimdi ben faiz hakkında çok ağır bir yazı yazıyorum.

İ.O.

Ve bu söylediğim vakıfları kuranların arasında Şeyhülislam da var,Kazasker de var.Şayet faizlen bankadan para verilmek günah olsaydı,haram olsaydı ne Şeyhülislam kurardı, ne kazasker, ne de ötekiler kurardı. Bu vakıflarda toplanan paralar ile banka gibi çalışmışlar.

İ.O.

Ondan başka bir de bedestende sandıklar varmış. Biz 1941 senesinde Karaköy'deki bedesteni kiralamak ,üzere gittik. Dediler ki ,vakıftan, "olmaz". Burada sandıklar var , onların sahipleri var; bizi dava ederler. Sandıkları alın. Bedestendeki bu işle uğraşan esnafa, kadınlar,ihtiyarlar filan keselerini getirir verirlermiş . Sene sonunda bunların faizini, kârını alırlarmış.Bu işler banka olarak

yürüyormuş.Ayrıca para bozmak için köşe sarrafları var.Osmanlı devrinde Karaköy ' de nerdeyse yani. O yalnız para bozma yetkisine sahip olanlara "köşe sarraf". Borç para verenlere "kuyruklu sarraf" diyorlar. Çünkü onların ayrıca bir ruhsatı var. Bundan yüz yüzelli sene evvel buna ait faizler hakkında çok güzel kararnameler var.Osmanlı kararnameleri, yıllık faize. %10,%11.5,%15 gibi sınırlar koyuluyor..Osmanlı Bankası çok güzel bir kitap çıkardı .135. Yıl diye .Orada da faiz hakkında hüküm var .1850'ler de .Ondan sonra gene faiz kısmından "mağuş akçe "çıkmiş, biliyorsunuz. Sikkenin içindeki bakır miktarını yükselttiler bir ara. O vakit yıllık %10 faiz yetmedi tabii.Halbuki vakfeden ölmüş gitmiş. Vakıf ise çalışıyor.%10'dan versek idare etmeyecek . Mahkemeye gitmişler , mahkeme " haklısınız " demiş.%20'ye çıkarmış faizi.

K.S.

O devirlerde , muhasebe düzeni nasıl işliyor?

İ.O.

Gayet basit .Alınan faizleri ilave etmiş .Yaptığı masrafı düşmüş .Bu anlattıklarımın hepsinin notları var bende .Ama maalesef üniversitede, "Muhasebe tarihi" diye bir ders koymadılar.Hiç olmazsa bir sömestir bunları koymalıydılar.Çalışmaları gençlere intikal ettirebilmeliyiz. Yazabildiğimiz kadar yazmaya çalışıyoruz .Ama sizlere çok gayret düşüyor .

B.S.

Tanzimatta "batılılaşma" .ŞimdiAmerikanlaşma eğilimi var.Fransızlar'ın, öteki ülkelerin , kitaplarını tercüme etmişler.koymuşlar.Bu kitaplarınlistesini Oktay GÜVELİ çıkardıydı.Biz daha evvel birkaç kitap hakkında dışarıya bilgi verdik. 1854'den sonra ,1860'da ,1870'de daha sonra birçok kitaplar çıkmış taa 1928'e kadar . Buna göre de hareket etmeye başlamışlar MÜNİRHÜSREV isminde bir arkadaşımız vardı.O dedi ki Fransa'dan bir mütehasıs getirtmişler .

İ.O.

Şimdi burada"Duyun-u Umumiye"den söz etmek gerek..Duyun-u Umumiye'nin piyasaya muhasebeci verme hususunda büyük faydası oldu ve oradan hocalar da yetişti . Duyun-u Umumiye esas itibari ile Ermenileri, Rumları, çalıştırdı.Onlar da tabiatları itibarı ile çok sabırlı , metanetli insanlar oldukları için ,Rumlar da para kazanmak istedikleri için .Rumlar az çalıştılar. Duyun-u Umumiye'de Ermeniler daha çok çalıştılar ve piyasaya hızla çıktılar . Muntazam muhasebe ilkesi farkı ile çıktılar.Yeni muhasebe kitapları çıkardılar.İştekan Arapyan, Çeko Kurbisyan, Sergesehat Bey'in hatırlayamadığım bazı isimler.

Şehit Osman Sergesehat Bey , Türkiye'de ilk muhasebe organizasyonunu "Feshane "Fabrikasında Alman hoca Schmahenbach'ın sistemine tatbik etmek sureti ile yaptı.İlk organizasyon odur.Ondan sonra T.M.O.'de Cemil PARMAN.Sonra Zonguldak 'da Ereğli .Nihat Bey'in organizasyonu 32-33 sene sürdü.

B.S.

Yani Duyun-u Umumiye'den sonra yetişen ve sistem geliştiren muhasebeciler, Alman Schmahenbach'ı örnek almışlar. Cumhuriyet'in ilk yıllarında da bu etki sürmüştü.

İ.O.

Evet, öyle olmuş.

B.S.

Atatürk'ün Meclis'i açması ile bir bütçe muhakkak oluşturuldu. Yani bu kayıtların tutulması ile ilgili bize söyleyeceğiniz birkaç şey var mı? İstiklal savaşı esnasında. Mesela, Silahlı Kuvvetler'in Ruslar'dan aldığı yardım malzemesi var. Bunu biz muhasebe tarihi içinde değerlendirmeli miyiz?

İ.O.

Bu konuda önemli tarihi gerçek şudur : Rusların gönderdiği 10 milyon altını Türkistan gönderdi ; ama Türkistan 30 milyon altın verdi. Türkistan'ın 20 milyonuna Rusya ekliydi .10 milyonunu buraya gönderdi .Bunu söyleyen ne yazık ki, Buhara cumhurbaşkanı Hocaoğlu Osman Bey . Bana söyledi. Ben onun ağzından işittim.

B.S.

Belgesi yok ama

İ.O.

Belgesi sonradan çıktı. Hindistan'da toplanıp gönderilen 250.000 , ya da 500.000 altın, İstiklal Harbi'ne gönderildi. Onunla Çiftlik ve İş Bankası'nı kurdu. Yaver Hüsrev'in hatırasına sonradan gene millete bırakıyor diyor .O olmasaydı bu paralar kullanılmazdı .Ben içerisindeydim biliyorum. Ancak Türkiye'nin asıl kalkınması 1950;ye kadar gecikti.

K.S.

Böylece muhasebenin gelişmesi de gecikti.

İ.O.

1930 Buhranı oldu. Türkiye mühiş bir sarsıntı geçirdi. Tabii bütün dünya geçirdi, bu sarsıntıyı. Şimdiki mebusların kulakları çınlasın .Mebusların aylıkları 600 lira idi , 400 liraya indi. Bu zamankilere anlatılacak bir derstir. Mühim bir hadise oldu.

B.S.

K.İ.T.'ler kurulurken anonim şirket olarak kurulacaktı.

İ.O.

A.Ş. olacaktı ve inkişaf ettikten sonra halka açılacaktı; ama İsmet Paşa'nın etrafındaki o solcu birileri hep böyle menfi tedbirler ortaya çıkardılar. Hep öyle yaptılar. Yoksa Türkiye çoktan kalkınırdı. Hırsızlık, alabildiğine yürüdü. Bir hikaye daha anlatayım. Daha anlatacağım çok şey var.

İ.O.

Evet, rica ederim. Vehbi KOÇ'lan 1943 senesi başlarındaki bir konuşmamızda. "Vehbi Bey" dedim. "Böyle siz hep ticaret yolundasınız , bu ticaretle olmaz." dedim. "Sanayii'e atılmanız lazım" dedim. Yoksa memleket nasıl kalkınacak ? "Doğru" dedi "baksana çimento fabrikasına el koydular." dedi. Hakikaten de o zaman çimento fabrikalarına da el koydular. Zeytinburnu Çimento Fab. Merkezi. Müdürün yanında otuyordum. Telefon çaldı açtı. Müdür : "Rıza Beyefendi, elimizde artmış çimento var , arzu ederseniz hemen göndereyim" dedi. Rıza Bey dediği İsmet Paşa'nın kardeşi "kambur Rıza". O ara herkes çimento sıkıntısı çekiyor; müdür ona peşkeş çekiyor. Bu benim kendi kulağımla işittiğimdir.

1953 'de Ömer SABANCI Adana'da dedi ki :

- "İsmail Bey ben yandım" dedi. - "Niye ?" dedim.

- "Geldi , Adnan Menderes beni sıkıştırdı." dedi. İlde sanayii sahasına atılacaksın . Siz atılmazsanız kim yapacak bunu ? Biran evvel memleketin kalkınması lazım filan dedi". "Benim yerim yok, fabrikam yok, makina yok dedim diyor. "Ben sana onların hepsini temin ederim. Kredi ile ödersin sonra dedi." "Öylece girdik bu BOSSA'yı yaptık diyor. Böylece girdik BOSSA Fabrikasına. Ben değirmenden iyi geçiniyordum" diyor. Küçükten beri liberal ekonominin taraftarı idik. Çünkü hürriyet insanları kalkındırır. Benim kanaatim bu. İnsanlar kendi istidatları sahasında yetişmeliler. Memlekete ancak böyle faydalı olunur. 1926'da çalışmaya başladım. 1926'da "temettü vergisi" vardı. Benim o vakitten beri aldığım kazandığım paralarla, verdiğim vergiler, ayrıca bir yerde yazılı. 1926'dan itibaren o vakit %7 vergi veriyorduk. %5 temettü vergisi %2 tedrisat vergisi. %4 tedrisat-ı iptidai vergisi gibi. Galiba 180 kuruş vergi kesiliyordu. 20 lira aylık alıyordum. Bunların hepsi kesiliyordu. 1934'de Kazanç Vergisi Kanunu çıktı. Fakat Türkiye'de bir de meslek şımarıklıkları var. Avukatlar, maliye müfettişleri , askerler vs. zümre , zümre maliye müfettişleri dışarıdan bir kişinin kitap yazmasına tahammül edemez. Ben kitap yazdığım zaman ta 1941 senesinde Kazanç Vergisi hakkında, maliye müfettişi olan bir arkadaşım "Aman İsmail" dedi "bizimkiler hoşlanmaz böyle şeylerden". Onun için gayet yanlış tatbikat oldu Kazanç Vergisi'nde. O Gelir Vergisi Kanunu'nun hazırlanmasında çok çalışmıştı. "İsmail" dedi. "bu da gitti elden" dedi. "Bu da bedbaht oldu" Gelir Vergisi Kanunu ve hala düzelemedi işte ve artık da düzelemez.

İ.O.

Ama o vakit Gelir Vergisi Kanunu çıkınca dedi ki "İsmail Bey, şimdi en yüksek gelir vergisi %35" dedi. "Daha fazla değil". "Hayır değil" dedim. "Vallahi" dedi . Ama sonra çıktı %65'e kadar. Para kıymeti düşünce herkes %65'e çıktı. Aşağı yukarı onun için şimdi çok yanlış yolda gelir vergisi kanunu.

B.S.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, anladığım kadarı ile hiç serbest teşebbüs yok. Devlet yönlendiriyor.Muhasebenin durumu da gelişmemiş.

İ.O.

Osmanlı zamanında, İttihatçılar geldikten sonra ecnebi anonim ve eshamlı şirketler "Kanun-u Muvakkat" diye bir kanun çıkardılar. O kanun çıktıktan sonra birçok anonim şirket kuruldu. Türkiye'de onların hepsi defter tuttular. Güzel de inkişaf etmeye başladılar. Ama gelir vergisi kanunu çıktıktan sonra muhasebe gelişti.

K.S.

Şimdi ben isterseniz sizin bize bugün anlattıklarınızı kısaca özetleyeyim.

Eski Türk Devletleri'nden bahsettik , Osmanlı'dan önce Osmanlıdan bahsettik .O zaman kurulmuş olan vakıf bankalar kısmı oradaki faiz mantığından faizin olduğundan bahsettik. Osmanlı'nın son dönemini sordum ben tanzimat sonrasını ondan da bahsettik. Duyun-u Umumiye'den bahsettik. Muhasebe sisteminde ehliyetli kimselerden bahsettik. Tanzimattan sonra İşte batıdan alınan bazı uygulamalar Cumhuriyet dönemine geldiğimizde Cumhuriyet dönemi başlarında Alman ekolü altında çünkü Almanlar müttefikimiz olmasından dolayı K.İ.T.'lerin kurulmasında kullanılan muhasebe düzeni Almanın etkisi.1950'lere kadar özel sektördeki gelişmenin hızlı olmaması nedeniyle muhasebenin de gelişmediğinden bahsettik. Burada kaldık. Bundan sonraki görüşmemizde 1950'den başlayacağız. Muhasebe uzmanlığı. Muhasebe Uzmanlığı daha evvelerden geliyor.1932 'den başlıyor. Bundan sonra hemen hükümet Ticaret Bakanlığı.Bir çok konu var.

B.S.

Sizi muhasebeci olmaya iten neydi üstad? Yani neden muhasebeci oldunuz .Şimdi ben de muhasebeciyim, bir nedeni var, ama sizinkini çok merak ediyorum.

İ.O.

Efendim ben, 20 Eylül 1926 'da muhasebede katip olarak işe başladım. Şimdi 72. Senem benden daha eskisi yok .Ben Bursa'da orta mektebi bitirdiğim zaman babam İstanbul'a mal almaya gidiyordu. Harp yeni bitmiş sene 1926 mı ne o vakit babamın yazdığı bir şey var : "Doğan güneş ,erdi zafer , nihayet verdi hüda İnkişaf-ı selamet, şahsa var ki alim ol ,baki olma çünkü gördün azimdedir keramet ,çünkü artık geçti devr-i adalet." Bu düşünceyle bana dedi ki "artık iktisat devri başlayacak. Sen ticaret mektebine gideceksin" dedi. Benim de ticaret ile alakam yok, böyle başımdan aşağıya sular döküldü. .Ama o vakit itiraz imkanı var mı babaya? Gittik ticaret mektebine. Fakat bir de baktık ki özellikle muhasebe mesleği, sabır mesleği. Ben tarihçi dilci olmak istiyordum. Muhasebe güzel, sabır, muhakeme ,10 sene sonrasını düşüneneceksin falan .Hoşuma gitti ve hakikaten de çabucak, çok çabuk ilerledik.

B.S.

Sultanahmet'deki ticaret okulundan mı bahsediyorsunuz?

İ.O.

Oradaki ticaret lisesine girdim. Lise bittikten sonra 3 sene gidemedik. Çünkü Makedonya bütünleme imtihanları çıktı. Bizi almadılar. Biz Makedonya imtihanlarını verdik.3 sene sonra, yükseğe öyle girdik. Ondan sonra bitirdik. Fakat içten olan bir hisle yine tarihe girdik. Muhasebe tarihine. Türkiye'de ilk muhasebe tarihçisi biz olduk.

İ.O.

Şimdi Türkiye'de eskiden bir mahkemelerin müracaat ettiği muhasebe uzmanları vardı. Muhasebe Uzmanı olarak nitelenmiş ve teşkilatlanmış değil. Fakat lazım oldukça mahkemeler uzman saydıkları kişileri kendileri ihtiyaçlarına göre istifadeye almışlar. Bunlardan faydalanmışlar. Bu eski kısım. Sonra sıra gelmiş tazminattan sonra muhasebe uzmanlığı bir ihtisas dalı olarak görülmemiş. Ama mahkemeler icap ettikçe gene faydalanması gereken kişileri gene kullanmışlar. O vakit biliyorsunuz İngiltere'de muhasebe uzmanlığı ilk defa kuruldu. Oradan dünyaya yayıla geldi. Türkiye'de bundan sonra 1932'lerde diye benim aklımda kalmış.1932 senelerinde ticaret bakanlığı da muhasebe uzmanlarını teşkilatlandırmak istedi. Onun için bir kanun tasarısı hazırladı; fakat o kanun tasarısı meclisten geçmedi. Mecliste konuşulmadı böylece kaldı bu iş.

K.S.

Bunun özel bir sebebi var mı?

İ.O.

Efendim, bu mevzuuda daima yanlış düşünceler oldu. Belli bir zümre, avukatlar zümresi kendi menfaatlerine aykırı olduğu zannında bulundular. Onun için bu mesleği kaldırmak istediler. Halbuki muhasebe uzmanlığı ile avukatlığın hiçbir alakası yok. Hukuk mekteplerinde, yüksek mekteplerde , fakültelerde muhasebe diye bir ders okutulmuyor. Okutulmıyorsa onların ihtisasının bahis konusu olmasının imkanı yok. İkincisi açık anlatmak mecburiyetindeyim. Türkiye'de muhasebe uzmanlığını , maliye müfettişleri ancak kendilerinin yapabileceğini ,kendilerinin esas mesleği olması gerektiği zannında bulundular ve hatta o yola gittiler. Bu mevzuda başkalarının önde gitmesini arzu etmediler. Halbuki onların içinde de hukuk müşavirleri, hukuktan mezun olanlar var. Onlar da bir tek saat muhasebe okumamış kişiler. Defterlerin tetkiki başka şey , bizzat muhasebenin kendisi ayrı şey. Kendi içerisinde organizasyonu var, hesapların yerleştirilmesi , açılması , maliyet meselesi var. Bunların hiçbiri onların ihtisasları dahilinde değil. O kadar değil ki mükellef defterlerini tetkik ettikleri zaman , buldukları matrahların %80-85'i itiraz komisyonundan, vergi teyiz komisyonlarından, Danıştaydan geri dönüyor. Eğer onlar hakikaten bu işe vakıf kişiler olsaydılar , elbette yaptıkları bu tarhiyatların %80 -85 'i geri dönmezdi.1934 `de Kazanç Vergisi Kanunu çıktı. Bendeniz o vakit 1939'da hesap mütehassısı oldum. O zaman mesleğe, hesap mütehassıslığı deniyordu.

B.S.

Şimdi hesap uzmanlığı

İ.O.

Evet, hesap uzmanlığı . Bu Kazanç Vergisi Kanununun 10-12 yıllık tatbikatından sonra Avrupa'daki gelir vergisi cereyanı'na uyarak gelir vergisi kanunu çıkarılması lazım denildi ve gelir vergisi kanunu , kurumlar vergisi kanunu ve vergi usul kanunu 1950'den evvel çıkarıldı. 50'de de tatbikata geçildi. Bu kanun hakikaten çok güzel oturtulmuş bir kanundu.

B.S.

Yalnız sonradan tabi o da bozuldu. Bu V.U.K. o vakit konuşulurken , onun içerisine bir kesim koyuldu. Ayrıca o da muhasebe uzmanlığı kısmı ama orada mali müşavirlik diye koydular.

İ.O.

Şimdi, mali müşavirlik değince vergi müşavirliği gibi bir şey anlaşılıyor. Mesele o değil ki. Mesele muhasebe uzmanlığı. Bütün dünyada bu ayrılmış. Vergi müşavirliği de var. O da ayrı bir meslek olarak ama demin de arz ettiğim gibi maliye müfettişleri ve hesap uzmanları ona itiraz etti. Mali müşavir ismini kullanmak sureti ile muhasebe uzmanlığı yapmaya çalıştılar. Eğer kanunun ilk dört maddesi tetkik buyurulursa, oradan bu açıkça anlaşılıyor. 1947'de1948 'de böylece hazırlandıktan sonra meclisten geçerken, bu sefer avukatlar itiraz ettiler. Çünkü oraya bir de vergi itirazlarında mükellefin müdafaasını yapabilirler şartı koymuşlar. O sebepten dolayı avukatlar itiraz ettiler ve o kısım kalktı .Yoksa 1950 'den itibaren muhasebe uzmanları tatbikata gidecekti. Bu arada 1942 senesinde rahmetli Profesör Osman FİKRET Bey Profesör İsmet ALKAN'la görüşmüştü.

Osman FİKRET bana dedi ki; "biz" dedi. "Bir muhasebe uzmanları derneği kuralım" Ama o vakit İsmet ALTAN Bey İşletme Fakültesi gibi okullar o zaman yok.

Derneğin adını "Ekspert Muhasipler ve İşletme Organizatörleri Birliğini" koyduk. 13 arkadaşlık. Nizamnamesini biz hazırlamıştık. Ve 1942 senesi Ekim ayında kuruldu. Öylece yürütölmeye çalışıldı. Osman FİKRET Bey başkan idi. Gene de bundan maliyede telaş oldu. Ama tabi yapacak birşey yok. Cemiyet kurmak zor. V.U.K. tasarısında mali müşavirlik kısmı varken, tahakkuk edebilir ihtimali ile biz kendi aramızda konuştuk dedik ki; "Mali Müşavirlik Kanunu çıksa dahi eksper muhasiplik derneğini muhafaza edelim." Öylece muhafaza ettik. Hala da muhafaza ediliyor. Yeni arkadaşlara da bunu intikal ettirdik. Muhasebe Uzmanlığı, yani mali müşavirlik kanunu çıktığı halde gene de derneği muhafaza ediyoruz.1956'da, 58'de arada birçok senelerde tasarılar hazırlandı. Bu mali müşavirlik tasarısı sürekli ortaya çıktı. Biz Osman FİKRET Bey'le birlikte meclise gittik. Anlattık vaziyeti. Hesap uzmanlığı ayrı şeydir diye. Hiç anlamıyorlar. Hepsi vergiye dayanmıyor mu diye çıktı adamın biri. Ne anlatacaksın ki. Bilmiyorlar ki. Türkiye muhasebeyi bilmiyordu, anlamıyordu. Yani ehemmiyetini kavramıyordu. Ondan sonra o hikayeler uzun süre gitti. Bizim konuşmamız sırasında, bu söylediklerimi söyleyince ağırlarına gitti. Orada bulunan hesap uzmanları, maliye müfettişleri terk edip çıktılar.Ondan sonra nihayet döndü dolaştı, 1989'da kanun çıktı. Bana bile zor verdiler. O ki biz bu mesleğin başından beri çalışırdık. Şimdi

biz 1953 senesinde Osman FİKRET Bey'le beraber Avrupa'da anlamak için bütün muhasebe uzmanları derneklerini ziyaret ettik.

K.S.

Avrupa'ya gittiniz.

İ.O.

Evet. İtalya, İsviçre, Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, İngiltere. Bunların hepsine gittik. Hepsinde anladık baktık ki biz %100 haklıyız. Ondan sonra geldik buraya. Bana göre de işte yolumuzu çizdik devam ettik.O vakit biz Frankfurt'a gittiğimizde güçlü bir meslek örgütü gördük. Türkiye'de muhasebe uzmanları tablosunda iki kişi var, o kadar.

K.S.

Onlar kimlerdi?

İ.O.

Biri Osman FİKRET Bey ,birisi de ben.Yani başka yoktu ki , yoktu. Ben o vakit Türkiye 'de yabancı inşaat şirketlerinin müşaviriydim. Türkiye'de inşaat şirketlerinin yatırımlarının müşaviri idim .Mesela Köprüleri yapan,Mersin Limanını,Zonguldak limanını yapan ne kadar şirket varsa onların müşavirliğini yapıyordum.

K.S.

Onların muhasebeye yaklaşımı o zaman nasıldı?

İ.O.

Daha basitti.Şimdiki gibi değil. Basitti. Vergi için bir defter tutmak gerekirdi.Ondan sonra muhasebeye fazla ehemmiyet vermeye başladılar. Hepsi. Bu arada hangi sene olduğunu bilmiyorum. Avrupa'da muhasipler birliği var.Ona üye olduk. Bizimki doğrudan doğruya üye oldu.Sonra bir başka yere daha üye olduk.İsminden İşletme Organizatörleri ismini çıkardık.Yalnız muhasebe uzmanları ismi kaldı.Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği oldu.Ana sözleşmede bazı değişiklikler yapıldı ve 1958 senesinde bizim 100-120 kadar üyemiz vardı. O kadar.

K.S.

Sınavla üye olma o zaman var mıydı?

İ.O.

İlk zaman yoktu. Sonradan o da koyuldu.Bu derneklere üye olduktan sonra ,sınavla ilk üye Masum TÜRKER'dir. Ben organizasyon kısmında sualleri hazırlıyordum. Adana'da bir iç liman ve havalimanı yapılacak. Büyük bir havalimanı ve transit sahası Bir inşaat şirketi bunun taahhüdünü aldı. O inşaat şirketinin muhasebe organizasyonunu yapmamız gerekti.

K.S.

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği, bu son yasa çıkana kadar , yani meslek kanunlaşana kadar Türkiye'de uzman muhasebeci denilecek kişilere bir ehliyet veren yani en azından sınavla bir belge veren tek kuruluş.

İ.O.

Öyle idi. Ama piyasanın o vakit muhasebe uzmanı filanı aradığı yoktu . 1958 senesinde ben İngiltere'ye gittim. İngiltere'de uzmanlarla konuştum .Türkiye'deki vaziyeti 42'de kurulduğunu söyledim."Kaç üyeniz var?" dedi. Dedim 100 -120 ."İyi iyi , on onbeş sene içerisinde epeyce ilerlemiş" dedi. "Ben, Yunanistan'da muhasebe uzmanlarını organize ettim " dedi. "İlk sene gittiğimde ,hepsi benden kaçtılar hiçbir şey söylemediler" dedi. "Ondan sonra ertesi sene tekrar gittim bu sefer yanastılar" dedi. "Niçin geçen sene böyle yaptınız ?" dediğimde. "Biz 250 sene Türklerin esiri kaldık , ta o zamandan alıştık , onun için sır tutuyoruz." dediler. "Siz" dedim " Lloyd'u biliyorsunuz". Yunan vapurları ile Yunan Vapurlarındaki malları sigorta ediyorlar Şimdi burada bir nokta var. Muhasebe uzmanlığı kanunu bakımından benim onu söylemem lazım. Şimdi ki muhasebe uzmanlığı kanunu muhasebe uzmanı olmayanların da muhasebe uzmanı yetkisine sahip kılınması için çıkarılmış bir kanundur.Bunun içerisinde muhasebeyi hiç okumamış kimseler de, muhasebe uzmanı yetkilerini alıyor. Sonra isim yanıştır bir kere. Yeminli Mali Müşavir, yeminliyi koymaya ne gerek var. Avukatlar yeminli, hatta doktorlar, hakimler yeminli. Yeminli doktor, yeminli avukat mı diyoruz? lüzum var yeminli demeye. İkincisi mali müşavirlik orada tali bir meslektir. 3. madde de "buna ait müşavirlik yapar" diyor. O da yanlış. Ama bunların hepsini koymalarının sebebi , Maliye Müfettişleri ile Hesap Uzmanlarının bu kanunda birinci planda yer edinmelerini temin etmektir. Bir de şunu düşünmek lazım: Maliyenin müfettişi ve mütahassısı olarak çalışan kişileri ,sen 8 sene yetiştir ; sonra da emekli edip, serbest meslek yapmaya teşvik et. Bu anlamda Maliye Bakanlığı'da bundan zarar görür; doğru değildir. Bu uzmanlardan bir çoğu da o zamana kadar muhasebe ihtisas derslerini görmelidirler.

İ.O.

Ondan sonra muhasebe ihtisas stajını görmüş olmaları ve muhasebe ihtisas imtihanından geçmiş olmaları gerekir. Çünkü muhasebe uzmanlığı şirketlerle ilgili kişilerin hukukunu da korumak zorundadır. Onun için muhasebeyi çok iyi bilmesi şart. Mesele bu.

K.S.

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği , Uluslararası Muhasebe Kongrelerine katılmış. Bu kongrelerde Türkiye'deki uzman muhasebecilerin temsili nasıl olmuştu ? Ülkemizden katılan başka kuruluşlar da var mıydı?

İ.O.

Dernek vasıtası ile oldu. 1962 senesinde evvela NewYork'da bir Muhasebe Uzmanları Kongresi oldu. Ona katıldık yıllar sonra Avustralya'da Sydney'de Muhasebe Uzmanları Derneğinden başka

Üniversitelerden hocalar da iştirak ettiler. Ondan sonra Türkiye'de muhasebe kongreleri oldu. İlki 1957'de Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde toplandı.

K.S.

O kongreyi Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği mi düzenledi ?

İ.O.

Muhasebe Uzmanları Derneği ve Mülkiye ile beraber yaptılar. Zaten benim bildiğim elimde dosyası olan 13 kongre vardır. Ondan sonrakileri bilmiyorum, ben gidemedim. O kongrelerin hemen hepsi **Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğinin** iştiraki ile fiili yardımı ile oldu.

Kongrelerin hemen hepsinde muhasebe uzmanlığı mesleği mevzuu ortaya atıldı ve konuşuldu.

K.S.

1960'larda siz kongrelere katıldığınızda Türkiye'de muhasebe mesleği gerekli ilgiyi görmüyordu. Türkiye'de şirketlerden özel şirketlerden, uluslararası muhasebe kongrelerine katıldıktan sonra bu uluslar arası kuruluşlardan (IFAC v.b.) herhangi bir yardım veya bilgi alışverişi oldu mu ?

İ.O.

Tamamen şahsi maddi imkânlarımızla yapmışızdır. Hiçbir zaman hiçbir yerden yardım görmedim. Yalnız 1953 senesinde dışarı ilk çıkacağımız zaman Maliye Bakanı Hasan POLATKAN'dı. Biz Osman FİKRET Bey ile gidip kendisinden müsaade istedik "döviz dilekçelerinizi verin" dedi; verdik. "Ne kadar istiyorsun" dedi. Döviz almamızı sağladı. Bu çok büyük hizmet bizim için. "Siz ne kadar istiyorsunuz yazın." dedi.

K.S.

O sıralarda herhalde ülkede döviz yok değil mi?

İ.O.

Yok . 5000 liralık döviz verdi ki bize 500 liralık döviz bile hayal edemezdik. O kadar büyük bir iyilik oldu bize .Zaten o karar olmasaydı hakikaten de yetişmeyecekti.

K.S.

Uzun meslek yaşantınızda buradaki uzman muhasebecilerin uzmanlık düzeyi ne şekilde gelişmiştir ? Muhasebe Uzmanları Derneği çatısı altında belli ortaklıklar kurup bugünkü anlamda denetim şirketleri diyebileceğimiz şirketler kuruldu mu? Böyle bir şey oldu mu ?

İ.O.

25 sene evvel.25-26 sene evvel bir şirket kurduk. "ARİŞ" isminde. Daha doğrusu o şirketi Mustafa AYSAN ile arkadaşları kurmuşlar, bize devrettiler. Biz de kendi paramızla şirketi, ödünç para ile aldık. Ondan sonra arkadaşlarla anlaşma yaptık Ortak olduk. Kendimizden sonra malesef M.AYSAN'dan başka hiçbirinden hizmet gelmedi. M.AYSAN bize Kadıköy'den bir firmayı getirdi. Muhasebesini

organize etmek üzere. Onun haricinde benim müşterilerimi şirkete kaydirdık. Başka arkadaşlar hiçbir zaman hiçbir müşteri getirmedi.

İ.O.

Aynı şey. Şirketi tasfiye ettik. Çalıştıramadık.

K.S.

Öyle mi? O tarihlerde burada mesela yabancı sermayeli petrol şirketleri var.Bunların muhasebeleri de var ve bunlara muhasebe konusunda danışmanlık vermesi gereken kuruluşlar, insanlar olması gerek. O tarihlerde bu hizmetleri verenler kimlerdi?

İ.O.

O tarihte yabancıların müşavirleri de dışarıdan geliyordu. Mesela Alman inşaat şirketi, müşavirini de dışarıdan getiriyordu. Örneğin bir tanesi Müller'di. O maliye bakanlığına da danışmanlık yapmıştı. Sonradan o ayrıldı. Firmalarını bana devretti. Ama onun olmayan başka firmalar da bana geldi. Yani başkası yoktu ki. Ama bende de kaldılar. Onu da söyleyeyim. Çünkü gerek Hollanda'dan gerek Almanya'dan gelen çok müşterim oldu. "En güzel rapor Türkiye'den geliyor." derlerdi. Gerçekten pek çok firmam vardı. Pek çoktu. Onların hepsini 6 - 7 sene evvel tasfiye ettim.

K.S.

Cumhuriyet tarihinde bir de 5 yıllık sanayi planları var. Bundan sonrası hakkında bize bilgi verebilir misiniz? Bu tarihlerde ekonominin tümünde planların etkisi nasıl olmuştur?

İ.O.

İstiklal harbinde, Cihan Harbi'nde ülke çok fakir düşmüştü. Kurtuluştan sonra, İzmir'de bir İktisat Kongresi oldu, biliyorsunuz ve tutumu çok güzeldi. Fakat nasıl olduysa oldu , solcular hücum ettiler hükümete. Onlar başladılar bu plan mevzuunu ortaya atmaya. Plan mevzuu kademe kademe devletleşme, devletleşme yoluna gitti. Benim bildiğim bu ama, Mustafa AYSAN çok daha iyi bilir. Ondan sormalısınız muhakkak. Ben devletin o planlarla, özel teşebbüsü teşvik edecek tedbirler aldığını görmedim.

K.S.

Devlet ekonomide, çok fazla yer işgal etmiş.

K.S.

Onun dışında ekonominin diğer kısmında zaten yabancı sermaye egemen. Bunun muhasebeye etkisi sizin de söylediğiniz gibi, devlet işletmeleri ise muhasebe sistemlerini kendileri halletmeye çalışmışlar. Bahsettiğiniz hesap uzmanları aracılığı ile bu yıllarda özel sektörün fazla gelişmemesine neden olarak ,muhasebe mesleğinin uzunca bir süre hiç gelişmemesidir . diyebilir miyiz ?

İ.O.

Hiç gelişmedi tabi. Öyle oldu maalesef. Türkiye'de muhasebecilere fazla müdahale var. Ankara'dan Maliyenin müdahalesi var. Maliye müsteşarının da bulunduğu bir toplantıda çıktım dedim ki ;"muhasebe uzmanlarının Maliye Vekaletinin vesayetinde olması gayet yanlış bir şeydir. Bütün dünyada muhasebe uzmanları tamamen serbest çalışır" dedim. Ve "şimdi nasıl oluyor da muhasebe uzmanlarına, yani mali müşavirlere, Maliye Bakanları şöyle defter tutacaksın, böyle tasnif edeceksin, gelir gider olarak bunu yazacaksın" diye tebliğler gönderiyorlar. "Bu meslek yarı Maliye Bakanlığını organize edecek" dedim. Ondan sonra çok kızdılar. Bendenizce Muhasebe Mesleği mukaddes bir meslektir ve yüksek bir meslektir. Muhasebe uzmanı olan kişinin şahsiyetini, dürüstlüğüne geliştirmesi santimine kadar ve sonuna kadar muhafaza etmesi şarttır. Halbuki uygulamada çok büyük aksaklıklar olduğunu görüyoruz. Şimdiki halde muhasebede dün söylediğim büyük bir masraf kapısı açıldı. Bu yalnız Türkiye'de değil bütün dünyada muhasebenin maliyeti yükseldi. Mutlaka indirecek bir formül bulmak lazım.

K.S.

Cumhuriyet tarihinde muhasebenin gelişiminden bahsettik. Acaba muhasebe eğitimi ne şekilde gelişti ?

İ.O.

Muhasebe eğitimi. Muhasebe Eğitimi Sempozyumlarında inceleniyor. İlk sempozyum olup da M.AYSAN Bey gidip döndüğü zaman İstanbul'a, dedim ki: "Yalnız akademik kariyerlerdeki bir yapacağı bir sempozyumun bir faydası olmaz. "Asıl çalışan birilerini sempozyuma sokmuyorsunuz .O büyük hata" dedim. Hakikaten büyük hata. Ondan sonra başladılar, kısım kısım almaya ve geçen sene işte Antalya'dan çağırdılar. Oraya gittim.

K.S.

Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu.

İ.O.

Orada Serbest ve Yeminli Mali Müşavir Odaları da vardı, dernekler de. "Artık piyasada çalışmakta olanların da bu toplantılarda olduğunu görmekte bahtiyarım" dedim.

K.S.

Peki .Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğinin hiç muhasebe eğitimi ile ilgili bir projesi var mı ?

İ.O.

Önce vardı.Şimdi ne vaziyette doğrusu bilmiyorum.

K.S.

Peki o yıllarda muhasebe dersi sadece üniversitelerde miydi. ?

İ.O.

Sadece sayılı üniversitelerde; bir de Ticaret Liselerinde vardı.

K.S.

Peki o firmaların hesapları nasıl kontrol ediliyordu ? Ticaret işletmelerinin muhasebe bilgileri ne düzeydeydi?

İ.O.

Kendileri muhasebelerini dahi iyi takip ediyorlardı. KİT'lerde iyi muhasebeciler yetişiyordu. Örnek olarak Nazilli fabrikasının müdürü, BOSSA'ya geçmişti. Sümerbank fabrikalarının bir faydası oldu. Özel teşebbüs kuruldukça oradan eleman aldık.

K.S.

Meslek yaşantınız boyunca hiç devlete iş yaptınız mı?Aranızda bir ilişki oldu mu?

İ.O.

Toprak Mahsülleri Ofisi'nin , Petrol Ofisinin muhasebe organizasyonunu verdiler ve çalışmaya başladık. Ama bir de baktım ki Taksim'de Petrol Ofisi var, hesabı yok. Böyle mühim yerler Petrol Ofisine kiraya veriliyordu. Hem kirasını alıyor ve bu kiralar da Petrol Ofisi Memur ve Müstahdemleri Yardımlaşma Derneğine gidiyor. Fakat parayı kazanan Petrol Ofisi memurları. Çalışanların hepsi de oraya üye olmuş. Müdürü, müdür yardımcısı, filan. Olamaz öyle şey dedik. Ve ayrıldık.Bir defa da bakanlardan biri ile görüştüm. O muhasebe uzmanlığını çok istiyordu. 1950'den sonra. Ben de o vakit zaten Ticaret Bakanlığı'ndan yeni ayrılmıştım. Dedi ki o Ticaret Bakanı idi. Ve beni çağırdı Ankara'ya dedi ki ; "size" dedi serbest iş vermek istiyorum". İşte şu tasfiye edilecek, bilmem ne olacak diye. Dedim ki "kardeş siz sizin bu işi böyle yaptırmanıza bürokrasi müsaade etmez" dedim. "Ne demek" dedi. "Ben Bakanım". Çok da terbiyeli adamdı. Ondan sonra , dedim ki "eğer mümkün olursa memnuniyetle kabul ederim" Ama olmadı.Bakanın yanından çıktıktan sonra, müsteşar Faruk SÜRAL ihracatçı birliklerinin tasfiye hesaplarını verdi. Onların, bir bir gerekli hesaplarını yapıp verdim kendilerine ve odur; başka devletten bir iş yok.

K.S.

Türkiye'de Sermaye Piyasası Kanunu çıktı. 1982 senesinde , bunun muhasebeye bir etkisi oldu mu ?

İ.O.

Oldu tabi. S.P.K.'na tabi olan firmalar muhasebe bakımında buna ayarlanmak mecburiyetinde kaldılar ve o anlamda iyi bir bağlantı oldu, bence.Türkiye'de bankalar murakıplarının Sermaye Piyasası'nı bilmemesi olayı var. O ayrı çalışıyor, kanun ayrı çalışıyor. Banka ve sigorta murakabe kanunu var muhasebe uzmanlığı, şimdiki yeminli mali müşavirlik mevzuunun dışında hemen hemen aynı mevzuda çalışanlar var. Onların hepsini birleştirmek lazım.

K.S.

Benim anladığım muhasebe mesleği için senelerce uğraşmışsınız.Ancak sonuçta muhasebe mesleği, artık çok dağınık .

İ.O.

Dağınktı; toplanmadı.Evet, dağınık. Geçmişte öyle bir durum oldu ki, mesela. Hocaların, sünnetçilerin ,kahvecilerin hepsinin ruhsatı var. Ruhsatla çalışıyorlar; en mühim iş olan muhasebe ehliyetsiz, ruhsatsız kişilerin elinde . Şimdi de muhasebe yüksek ölçüde gene öyle ehliyetsiz bir durumda.

K.S.

Ehliyetleri var, ama bilgileri yok.

İ.O.

O yok. Yeminli Mali Müşavirlik'ten bahsediyorum. Ama halkta serbest muhasebeci mali müşavirler fiilen daha üstün muhasebe ehliyetine sahip. Benim kanaatim bu. Kanun mutlaka değişmeli.

K.S.

Türkiye'nin siyasi yaşamı hep bozuk. Askeri darbeler,muhtıralar,biz hiç bir zaman sağlıklı bir demokrasi düzeyine ulaşamadık. Hala da öyle bunun muhasebeye etkisi var mı, sizce? Bunun etkisi var mı muhasebenin Türkiye'de gelişmemesine?

İ.O.

Efendim muhasebenin gelişmesi işletmelerin gelişmesine bağlı ve işletmeler gelişirken bilhassa yabancı sermaye ile ortaklık kurarlardı. Artık muhasebenin daha kolay gelişmesi mümkün. Ama bu gibi demokrasi ve hürriyette aksaklıklar Türkiye'de işletmelerin gelişmesine çok mani olmuştur. Zaten eskiden 1950'ye kadar adeta özel teşebbüs gelişirken aman olmasın gibi yaklaşıldı. Yapı Kredi bankası kurulduğu zaman ona etmediklerini bırakmadılar. Ama Kazım TAŞKENT çok organizatör bir adam. Tüm gücü ile dayandı. Dayandı ve Yapı Kredi Bankası ,ayakta, özel teşebbüs bankası olarak. Çok şey geç kaldı. Türkiye'nin kalkınması çok geç. Şimdi bakın hürriyet var. Yani özel teşebbüslere .İki üç tane banka kurulabildi. Yüzbinlerce sera var. Eskiden haddimize mi düşmüş sera mera. Allah muhafaza 17 tane mi ne devlet çiftliği var. Ne yapıyorlar biliyor musunuz? Mebuslara tereyağı , peynir falan gönderiyorlar.

K.S.

Peki devlet cidden bu şekilde ekonomiye böyle müdahale ediyor muydu?Bunun için özel teşebbüs bir iş yapmaya kalksa

İ.O.

Evet Etibank. Mesela birisi bir yerde bakır madeni buldu; değil mi? Hemen Etibank ruhsatını alıyordu onun. Etibank'ın elinde böyle yüzlerce sahte, araştırmasını yapmadığı, para harcamadığı ruhsat var. Birisi ruhsatı alırsa iki sene onu işletmeden kullanabiliyor. Sonra ruhsat alıyor Etibank planlıyor ve kişilerin bulduğunu da devlet adına ellerinden alıyor. onu devlet adına senin ne işin var bırak yapsınlar.

İ.O.

Maden Kanunu 1956 senesinde çıktı. Çimento fabrikalarına İkinci Cihan harbinde elkoydular. Kömür madenlerini çalıştırmadılar. Bütün kömür , linyite bile elkoydular. Çok kötü sinsi bir özel teşebbüs düşmanlığı yürüdü. Ve çok uzakta kaldıkları için akla gelmeyecek maniler çıkardılar. Türkiye'de hala bir patent almak dünyanın en zor işi.

K.S.

Türkiye'de muhasebe uygulamalarını iyileştirmek için neler yapılabilir ? Şu andan itibaren işin neler yapılabilir ? Gelişme yakında mı ?

İ.O.

Bana göre , aslında hakiki muhasebe uzmanlığı mesleği hala Türkiye 'de yok.

K.S.

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği son yıllarda geri planda kaldı. TÜRMOB hakkında görüşleriniz nelerdir?

İ.O.

Şimdiki halde TÜRMOB 'a devletten gelen muhasebeci mali müşavirlerin hakim olması taraftarıyım. Ama uzun vadede Yeminli Mali Müşavirlik kalkmalı. Muhasebe Uzmanlığı mesleği ortaya gelmeli. Serbest Muhasebeci Müşavir de aynı zamanda Muhasebe Uzmanı sıfatını edinmeliler. Hepsi tek ünvanlı olmalı.

K.S.

Şu anda üç ünvan var muhasebe mesleğinde.Biricisi "Serbest Muhasebecilik " ikincisi "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik", üçüncüsü "Yeminli Mali Müşavirlik" Size göre nasıl olmalı ?

İ.O.

Bir tane ünvan olmalı.Muhasebe Uzmanlığı. Doktorlukla ebelik gibi, sağlık memurluğu gibi kanunları nizamları tamamen ayrı. Muhasebecilik ayrı. Muhasebe Uzmanlığı kanunu çıkmalı. Muhasebecilik nasıl yapılır, nasıl edilir, o ayrı mesele.Onun ayrıca bir kanunu olmalı. Tıpkı sağlık memurluğunun kanunu gibi.

K.S.

Türkiye'de Sermaye Piyasası kanunu var ve ona bağlı kurallar. Bir de devletin vergi kanunları var. İşletmelerde bu düzen bu şekilde mi gitmeli ? Yabancı ülkelerde de böyle mi ?

İ.O.

Yabancı ülkelerde Muhasebe Uzmanları, mesela belediyenin ve kamu kuruluşlarının hesaplarını da kontrol ediyorlar. Türkiye'de de öyle olması lazım .Bu hırsızlığı bitirmenin yegane çaresi bu. Benim kanaatimce öyle. Muhasebe Uzmanlığı Kanunu bu yönde iyileştirilmeli. Banka ve sigorta kuruluşları , şirketler, muhasebe uzmanlığı açısından tek çatı altında toplanmalı. Maliyenin vesayeti tamamen kesilmeli. Hiç alakası yok maliye bakanlığının bu işle ve meslek mensupları serbestçe kendi aralarında imtihanlarını , stajlarını yapmalılar.Son sözümü söyleyeceğim : "Türkiye'de şimdiki herhalde ekonomi kendi bünyesi içinde hükümeti bertaraf ederek ilerlemekte. Muhasebe de bunun içinde kendi yerini bir uzmanlık olarak almalı. Türkiye 150 milyon nüfus kaldırarak kadar güçlüdür. Hükümet engel olmasın yeter. İlerleyecek Türkiye ilerleyecek kat be kat ve muhasebe, bunun içinde yüksek biçimde yerini alacak.

B.S.

Çok teşekkür ederiz efendim.

İ.O.

Şimdi, 75. yıldönümünde muhasebe diye bir vazife verilmiş bulunuyor, fakat benim elime 26 maddeden ibaret olan şu tablo fevkalade geniş. Benim hududumun dışında olan kısımlar var ; benim üzerinde vesikalı verebileceğim kısım da, veremeyeceğim kısımlar da var. Ben umumi olarak söyleyeceğim siz tamamlarsınız.Şimdi evvela giriş kısmında muhasebenin vazifesini biz tespit edelim giriş kısmında, ondan sonra öbür taraflara geliriz.Muhasebe , ta Sümerlerin zamanından beri pekâla vazifesini görmüş; alınana verilene daima vesikalar tanzim edilmiştir. Alınanın ve verilenin vesikalandırılması ileride hesapların doğruluğu hakkında malumat veriyor ve kontrol, teftiş sırasında da, bu hususta bilgi verebilmek için lazım oluyor. Son zamanlarda, bu iş biraz daha şümullü bir vaziyet aldı: hissedarlara bilgi vermek, işletmeyi idare edenlere bilgi vermek, müessesenin borçlu ve alacaklısı olan kişilere bilgi vermek. Bu borçlu ve alacaklı kişiler özel ve tüzel kişiler ile Devlet. Bunlara bilgi verebilmek için vesikaların muntazam tutulması lâzım gelmiş ve gittikçe bu iş fevkalade intizamlı bir hal almıştır. Bilgisayarların kullanılması başladıktan sonra, artık muhasebede şu da olsaydı denecek taraf kalmadı.Yalnız en sonda bir madde var burada gelecekteki gelişmeler dünyada tek muhasebe ilkelerine doğru olan kısma şimdi ben hemen şuracıkta temas etmek mecburiyetindeyim : Muhasebe, şimdi , muhasebe çok pahalılaştı; kâğıdı ile makineleri ile senelik amortismanları ile vs. ile muhasebe denen hizmet çok pahalıya Mal olmaya başladı. Bu bir gün bir noktada patlak verecek onun için bunun muhasebe organizatörleri nazarı dikkate almalı ve ona göre bir yeni yol tutmaya başlamalıdır.

B.S.

Bunu biraz açar mısınız ? Yani pahalılık sadece materyal açısından mı ,elemanların ücretleri açısından mı ?

İ.O.

Elemanların hizmeti bakımından da çok pahalılaştı ve materyal bakımından da, Makineyi iki senede bir değiştirmek mecburiyetinde kalıyorsunuz, makinenin malzemesi çok pahalı. Bunlar eğer ucuzlamazsa bir gün muhasebenin geleceği tehlikeye düşecek. Bu imkânsızdır. Ama mutlaka bir kolay formül bulmak mecburiyeti hasıl olacak onu şimdiden nazarı dikkate alıp, neyi ne yapalım diye düşünmek lâzım.

İ.O.

Bu güne kadar , 33 tane , uluslararası standart çıktı ve herkes buna uyulmasını istiyor, bunun dışına çıkılmasını da istemiyorlar. Bu benim kanaatimce yanlış. Şayet vaktiyle böyle bir mecburiyet olsaydı, muhasebede bu ilerleme bu gün olmazdı, Hürriyet denen varlığı daima korumak lazım. Standart , koyarak gelişmeye mani olmak katıyen doğru değil. Ben "standartlara mutlak uyalım ve onun dışına çıkmayalım" sözünü kabul etmiyorum. Daha iyisi çıkarsa pekâla ona da örnek olarak uyalım. Bizde de şimdi muhasebe hesap planı var, ne kadar yanlış var bunun? Ona ille uyacaksın diyorlar, halbuki uyarsak yanlış neticeler çıkacak tarafları var.

B.S.

Yani buna şöyle diyebilir miyiz ? ; Standartlarda , zamandaki, yani olaylardaki , ekonomide ki gelişmelere uygun olarak değişmeli.

İ.O.

Muhasebe daha biz de Sümerlilerden beri başlamış, Elamlar, Akadlar, Mısırlılar, Yunanlılar hepsi buna uymuşlar, hepsinde de kayıtlar muntazam gitmiş, Sıfır mevzuunda, Hintliler başta, Araplar Hintli'lerden almışlar, Araplardan da Avrupa'ya geçmiş. Ama birde bakıyoruz ki Amerika yerlilerinde de sıfır var , yani muntazaman kullanılmış, rakamlar çok güzel inkişaf etmiş.

İ.O.

Rakamlarla ilgili gelişmeler İsa'dan önce başlamış M.S. 600 – 700 senesine kadar gelmiş, 700 senesinde Araplar bunu Arapça'ya çevirmişler ve siyakat yazısını yapmışlar. Süratli yazabilmek için siyakat yazısı, Orta Şark'da ve Türkiye'de Selçuklular devrinde, taa Orhan Gazi Devrine kadar Süryani'lerin inhisarında gelişmiş, ama Avrupa'da da 150 sene İtalyanların tekelinde gelişmiş. Belçika'da , Almanya'da, Hollanda'da , İtalyanlar tutmuşlar defterleri, onlara ait. Bundan 650 yıl öncesinde bir kaynak,ileri bir görüşle : "Eğer icap eden hususlar için gerekli hesaplar açılmazsa o işler atıl ve batıl olur" diyor ; batar diyor.

İ.O.

Örnek olarak İlhanlı Devletinde muhasebe kaideleri tespit etmişler ve muhasebede o vakit tespit edilen kaidelerin birçoğu hala kullanılıyor. İlhanlılar zamanında bunların kitapları yazılmış. Mesela, sürü muhasebesi, darphane muhasebesi, inşaat muhasebesi , çeltik (pirinç) muhasebesi, ayrı ayrı oturtmuşlar. Divan-ı Lûgat'ı Türk'ün birinci cildinde "Gümüş Güneşte ursa, Altın arakıman gelir" diyor. Yani "Gümüşü güneşe koyarsan, gösterirsen, altın ayağıyla gelir" diyor. Bundan 900 sene evvel, atasözü haline gelmiş bu, böyle bir atasözünün olması için 400 – 500 sene paranın işletilmesi lazım.

B.S.

Bunu muhasebenin önceki Türk Devletlerinde gelişmesi bağlamında düşünebilir miyiz ?

İ.O.

Kuran'I Kerim'de Bakara Suresinde "aranızda vadeli borç para verdiğiniz zaman, bunu mutlaka adil bir kişiye yazdırın" diyor. Yani Müslümanlık da buna büyük ehemmiyet veriyor. Herşeyin yazılmasına, bilhassa alacakların. Binallaleyh, muhasebe, Selçuklulardan, Osmanlılara geçişte, Orhan Gazi zamanında nizama sokulmuş, ve Orhan Gazi, Süryani'lerin bu inhisarına, mani olmuş, Türkleri muhasebede kullanmaya başlamış,

B.S.

Şimdi , ilk pazar harcı konusunda da bilgi verebilir misiniz, ? Osmanlıların devlet oluşunda, ilk para basılmadan evvelki muhasebe kaydı ve Osmanlı'nın para bastıktan sonraki muhasebe gelişmeleri nasıl olmuş ?

İ.O.

Osman Gazi ilk devleti kurduğu zaman pazara çıkmış, bakmış orda esnaftan paralar topluyorlar. "Ne parası topluyorsunuz ? " demiş. "Yahu zavallı fakir adam alacak parayı onunlan evini geçindirecek; olur mu öyle şey ?" demiş. "Kaldırın" demiş. "Aman" demişler, Padişahım , "Devlet bununla döner" , "Ha peki öyleyse" demiş, öyle razı olmuş.İlk defterdar tayini de Orhan Gazi zamanında. 540 yıl öncesine ait bir olayı anlatayım: Halil İnançık bey, Bursa'da Orhaniye Arşivinde bir vesika bulduydu. Bir adam iflas etmiş; Vergi mültezimlerinden (devlet adına vergi toplayanlardan) biri, mahkemede mahkum olduktan

sonra İstanbul'da Divan'a müracaat etmiş, Divan demiş ki, "bir bilirkişi heyeti tespit edin , o bilirkişi heyetinin vereceği karara göre hareket edin" demiş mahkemeye. Dört kişilik bir muhasebe uzmanı bilirkişi tayin etmişler, diyor ki mahkeme kararında : "Muhasebede veba husus , ammal muhasebesinde, ihtisas erbabından olan Mevalana Nizami ve diğer uzmanlar toplanıp karar vermişler. İflas eden tüccarın, evlerini, tarlalarını tespit etmişler; o vakit bu bilirkişi heyeti satışa da yetkili imiş. Satmış onları, 28.000 akçe borcunu Garameten taksim edip bitirmiş, zaptı var bununda, Bursa'da Orhaniye'de. Eşit olarak değil , garameten , alacakları nispetinde. Alacakları oranında hisselerine ayırarak taksim etmiş. Bu belge 500 küsur sene evvel, muhasebe uzmanlığına Türkiye'de verilen ehemmiyeti gösteriyor, 1957'de .Ankara'da ilk muhasebe Kongresi toplandığı zaman, o Kongre'ye Amerika'dan Muhasebe Uzmanları Derneğinden birisini de çağırdılar, "Katip'i Umumi" (Genel Sekreteri) de geldi. Orda dedi ki "Biz muhasebeyi İngilizlerden öğrendik, şimdi bilimyenlere öğretiyoruz.. Benim de sinirime dokundu . Kalktım, tabi bunu anlattım,mektupla da gönderdim. Adam ,mahçub oldu . Türkler , bu hususta çok eski. Biz kendimizi tanımıyoruz, bilmiyoruz. Onun için bu cihetlere çok ehemmiyet vermek lazım. Anlatmak lazım.

B.S.

Muzaaf yani iki taraflı kayıt tutma yöntemi bazan İtalyan usulü defter tutma diye geçiyor. Amerikan usulü, İtalyan usulü defterin biçimi bakımından, Türk'lerin veya ilk çağlarda tutulan muhasebe kayıtlarında da bu usül var mı?

İ.O.

Şimdi bizim elimizde ki kitaplarda muzaaf usulün temeli olduğunu ihsas eden kayıtlar var. Mesela " Mültezimin topladığı vergi 300 Riyal ise,ve benim tamamını harcadıysa, mesele yok" diyor. "Ama" diyor. "300 ,riyal yerine 280 riyal harcadıysa , 20 riyal onun borcuna kaydedilir" diyor. "Senenin sonunda ondan tahsil edilir" maddesi şöyledir, diyor. "Eğer" diyor "300 riyal yerine, 320 riyal harcadıysa 20 riyal için, alacaklı olur ve o sene sonunda hesaba koyulur ; maddesi şöyledir" diyor. Biz o maddeyi aldık, koyduk ,yani yerini gösterdik. Şimdi yani böyle bu kadar açık.

B.S.

Yani o zaman muzaaf usul var.

İ.O.

Mültezim , mesela Bağdat'dan tahsilatı yapıyor.Sonra devlet ona "şu paraları ver" diyor. O'da oraya aldığı parayı taksim ediyor, bitiyor gidiyor iş. Çok masrafsız bir mali sistem kurmuşlar.

B.S.

Bu basit sistem , sorumluluğa dayanıyor. Güvenden çok, mültezime yüklenen sorumluluk var.Sonunda hesabını vermek durumunda olduğu için,, sorumluluk var.

İ.O.

Belçika'da, Paccoli'den 20-25 sene sonra bir muhasebe kitabı yazmış,Ünftam diye biri var. Diyor ki, orada "siz" diyor, "Türkler gibi, "Bismillah" diyerek başlamayın deftere". "Siz" diyor, "Haç koyun" diyor. Şimdi, kimden aldıkları anlaşılıyor değil mi ?

B.S.

Kaç yılında üstad bu ?

İ.O.

Bu takriben 500 sene önce. Yeni bir mektup aldım. Hollandalı bir karı-koca, Malta kütüphanesinde , Paccoli'nin kitabından 18 sene evvele ait bir kitap bulmuşlar. Onu bize gönderdiler. Onun hakkındaki kaydı. Onun notunu Mustafa Aysan'a gönderdim, AYSAN onu Türkçe'ye çevirtip bastırtacak. Türkiye'de burası, muhasebe tarihinin merkezi durumunda, onu hiç aklınızdan çıkartmayın. Dışarıda bir şey oldu mu, bize hemen haberini gönderiyorlar.

B.S.

Ortada bir enstitü yok ki

İ.O.

Yok, yok, maalesef, çok fena , bir muhasebe enstitüsü kurmamız lazım.

K.S.

Osmanlı'nın son dönemlerinden biraz bahsedebilir misiniz acaba ? Osmanlı'nın son dönemlerinde Muhasebe sadece Devlet'de mi işliyordu, yoksa zayıf da olsa o yabancıların gelmesi , sanayinin ve Bankaların kurulması ile özel kesimde de görevini yaptı mı ?

B.S.

Düyun-u Umumi'yi de işin içine sokarak

İ.O.

Şimdi Düyun'u Umumiye'yi Aysan'a söyledim , Düyun'u Umumiye İdaresinin, Türkiye'deki muhasebe gelişmelerinde epeyce rolü olmuştur. Ama ona gelmeden evvel, Türkiye'de çok esaslı bir devlet muhasebesi varmış. Ama Bursa'da muazzam kadife tezgâhları varmış, Üsküdar'da 2.000 çatma tezgâhı varmış, İngilizlerle anlaşma yapıldıktan sonra, Tanzimatta, onların hepsi kapanmış. Osmanlı'nın kadifelerini almak için, Sadrazam'a Norveç Şövalyeleri, İsviçre Şövalyeleri, Polonya asilzadeleri, iltimas mektubu yazarlarmış, o kadar güzel kadifeler yaparlarmış. Avrupa'lılar tarafından kapışılmış. Ve bunların, bu hususi özel teşebbüslerin , o vakit muhasebeyi nasıl tuttıkları konusunda elimizde bir kayıt yok.Bankalara gelince, Türkiye'de parayı vakfetmek suretiyle para vakıfları kurulmuş.

K.S.

Bu Osmanlı zamanında ?

İ.O

Fatih devrinde başlamış.

K.S.

Vakıflardan bahsediyordunuz ?

İ.O.

Bankalar buyurdunuz. Bankalar da, eskiden Fatih zamanından başlamış, para vakfetmişler, faizle verilmesi için. Faizini de , Vakıf, (vakfeden kişi), % 10'dan aşağı ve yukarı olmasın demiş, vakıf şartında koymuş bunu.

B.S.

Belge var.

İ.O.

Evet. Belge var. 1.100 vakıf kurulmuş. Para vakfı. Sonradan vakıflar Bankası o paralarla kurulmuş. Şimdi ben faiz hakkında çok ağır bir yazı yazıyorum. Ve bu söylediğim vakıfları kuranların arasında Şeyhülislam da var,Kazasker de var.Şayet faizlen bankadan para verilmek günah olsaydı,haram olsaydı ne Şeyhülislam kurardı, ne kazasker, ne de ötekiler kurardı. Bu vakıflarda toplanan paralar ile banka gibi çalışmışlar. Ondan başka bir de bedestende sandıklar varmış. Biz 1941 senesinde Karaköy'deki bedesteni kiralamak üzere gittik. Dediler ki ,vakıftan, "olmaz". Burada sandıklar var , onların sahipleri var; bizi dava ederler. Sandıkları alın. Bedestendeki bu işle uğraşan esnafa, kadınlar,ihtiyarlar filan keselerini getirir verirlermiş . Sene sonunda bunların faizini, kârını alırlarmış.Bu işler banka olarak yürüyormuş.Ayrıca para bozmak için köşe sarrafları var.Osmanlı devrinde Karaköy ' de nerdeyse yani. O yalnız para bozma yetkisine sahip olanlara "köşe sarraf". Borç para verenlere "kuyruklu sarraf" diyorlar. Çünkü onların ayrıca bir ruhsatı var. Bundan yüz yüzelli sene evvel buna ait faizler hakkında çok güzel kararnameler var.Osmanlı kararnameleri, yıllık faize. %10,%11.5,%15 gibi sınırlar koyuluyor..Osmanlı Bankası çok güzel bir kitap çıkardı .135. Yıl diye .Orada da faiz hakkında hüküm var .1850'ler de .Ondan sonra gene faiz kısmından "mağuş akçe "çıkmiş, biliyorsunuz. Sikkenin içindeki bakır miktarını yükselttiler bir ara. O vakit yıllık %10 faiz yetmedi tabii.Halbuki vakfeden ölmüş gitmiş. Vakıf ise çalışıyor.%10'dan versek idare etmeyecek . Mahkemeye gitmişler , mahkeme " haklısınız " demiş.%20'ye çıkarmış faizi.

K.S.

O devirlerde , muhasebe düzeni nasıl işliyor?

İ.O.

Gayet basit .Alınan faizleri ilave etmiş .Yaptığı masrafı düşmüş .Bu anlattıklarımın hepsinin notları var bende .Ama maalesef üniversitede, "Muhasebe tarihi" diye bir ders koymadılar.Hiç olmazsa bir sömestir bunları koymalıydılar.Çalışmaları gençlere intikal ettirebilmeliyiz. Yazabildiğimiz kadar yazmaya çalışıyoruz . Ama sizlere çok gayret düşüyor .

B.S.

Tanzimatta "batılılaşma" .Şimdi Amerikanlaşma eğilimi var. Fransızlar'ın, öteki ülkelerin , kitaplarını tercüme etmişler.koymuşlar.Bu kitapların listesini Oktay GÜVEMLİ çıkardıydı.Biz daha evvel birkaç kitap hakkında dışarıya bilgi verdik. 1854'den sonra ,1860'da ,1870'de daha sonra birçok kitaplar çıkmış taa 1928'e kadar . Buna göre de hareket etmeye başlamışlar MÜNİR HÜSREV isminde bir arkadaşımız vardı.O dedi ki Fransa'dan bir mütehassis getirtmişler .

İ.O.

Şimdi burada "Duyun-u Umumiye"den söz etmek gerek..Duyun-u Umumiye'nin piyasaya muhasebeci verme hususunda büyük faydası oldu ve oradan hocalar da yetişti . Duyun-u Umumiye esas itibari ile Ermenileri, Rumları, çalıştırdı.Onlar da tabiatları itibarı ile çok sabırlı , metanetli insanlar oldukları için ,Rumlar da para kazanmak istedikleri için .Rumlar az çalıştılar. Duyun-u Umumiye'de Ermeniler daha çok çalıştılar ve piyasaya hızla çıktılar . Muntazam muhasebe ilkesi farkı ile çıktılar.Yeni muhasebe kitapları çıkardılar.İştekan Arapyan, Çeko Kurbisyan, Sergesehat Bey'in hatırlayamadığım bazı isimler. Şehit Osman Sergesehat Bey , Türkiye'de ilk muhasebe organizasyonunu "Feshane "Fabrikasında Alman hoca Schmahenbach'ın sistemine tatbik etmek sureti ile yaptı.İlk organizasyon odur.Ondan

sonra T.M.O.'de Cemil PARMAN.Sonra Zonguldak 'da Ereğli .Nihat Bey'in organizasyonu 32-33 sene sürdü.

B.S.

Yani Duyun-u Umumiye'den sonra yetişen ve sistem geliştiren muhasebeciler, Alman Schmahenbach'ı örnek almışlar. Cumhuriyet'in ilk yıllarında da bu etki sürmüş.

İ.O.

Evet, öyle olmuş.

B.S.

Atatürk'ün Meclis 'i açması ile bir bütçe muhakkak oluşturuldu .Yani bu kayıtların tutulması ile ilgili bize söyleyeceğiniz birkaç şey var mı ? İstiklal savaşı esnasında. Mesela ,Silahlı Kuvvetler'in Ruslar'dan aldığı yardım malzemesi var. Bunu biz muhasebe tarihi içinde değerlendirmeli miyiz?

İ.O.

Bu konuda önemli tarihi gerçek şudur : Rusların gönderdiği 10 milyon altını Türkistan gönderdi ; ama Türkistan 30 milyon altın verdi. Türkistan'nın 20 milyonuna Rusya elkoydu .10 milyonunu buraya gönderdi .Bunu söyleyen ne yazık ki, Buhara cumhurbaşkanı Hocaoğlu Osman Bey . Bana söyledi. Ben onun ağzından işittim.

B.S.

Belgesi yok ama

İ.O.

Belgesi sonradan çıktı. Hindistan'da toplanıp gönderilen 250.000, ya da 500.000 altın, İstiklal Harbi'ne gönderildi. Onunla Çiftlik ve İş Bankası'nı kurdu. Yaver Hüsrev'in hatırasında sonradan gene millete bırakıyor diyor. O olmasaydı bu paralar kullanılmazdı. Ben içerisindeydim biliyorum. Ancak Türkiye'nin asıl kalkınması 1950;'ye kadar gecikti.

K.S.

Böylece muhasebenin gelişmesi de gecikti.

İ.O.

1930 Buhranı oldu. Türkiye müthiş bir sarsıntı geçirdi.Tabi bütün dünya geçirdi, bu sarsıntıyı. Şimdiki mebusların kulakları çınlasın. Mebusların aylıkları 600 lira idi , 400 liraya indi.Bu zamankilere anlatılacak bir derstir.Mühim bir hadise oldu.

B.S.

K.İ.T.'ler kurulurken anonim şirket olarak kurulacaktı.

İ.O.

A.Ş. olacaktı ve inkişaf ettikten sonra halka açılacaktı; ama İsmet Paşa'nın etrafındaki o solcu birileri hep böyle menfii tedbirler ortaya çıkardılar. Hep öyle yaptılar. Yoksa Türkiye çoktan kalkınırdı. Hırsızlık, alabildiğine yürüdü.Bir hikaye daha anlatayım.Daha anlatacağım çok şey var.

İ.O.

Evet, rica ederim.Vehbi KOÇ'lan 1943 senesi başlarındaki bir konuşmamızda.

"Vehbi Bey" dedim. "Böyle siz hep ticaret yolundasınız , bu ticaretle olmaz." dedim. "Sanayii'e atılmanız lazım" dedim. Yoksa memleket nasıl kalkınacak ?

"Doğru" dedi "baksana çimento fabrikasına el koydular." dedi.

Hakikaten de o zaman çimento fabrikalarına da el koydularđı.

Zeytinburnu Çimento Fab. Merkezi.Müdüdüün yanında otuyordum. Telefon çaldı açtı. Müdür : "Rıza Beyefendi, elimizde artmış çimento var , arzu ederseniz hemen göndereyim" dedi. Rıza Bey dediği İsmet Paşa'nın kardeşi "kambur Rıza". O ara herkes çimento sıkıntısı çekiyor; müdüdü ona peşkeş çekiyor. Bu benim kendi kulağımla işittiğimdir.

1953 'de Ömer SABANCI Adana'da dedi ki :

- "İsmail Bey ben yandım" dedi.

- "Niye ?" dedim.

- "Geldi , Adnan Menderes beni sıkıştırdı." dedi. İlede sanayii sahasına atılacaksınız .Siz atılmazsanız kim yapacak bunu ? Biran evvel memleketin kalkınması lazım filan dedi". "Benim yerim yok, fabrikam yok, makina yok dedim diyor. "Ben sana onların hepsini temin ederim. Kredi ile ödersin sonra dedi." "Öylece girdik bu BOSSA'yı yaptık diyor. Böylece girdik BOSSA Fabrikasına.Ben değirmenden iyi geçiniyordum" diyor. Küçükten beri liberal ekonominin taraftarı idik. Çünkü hürriyet insanları kalkındırır. Benim kanaatim bu. İnsanlar kendi istidatları sahasında yetişmeliler. Memlekete ancak böyle faydalı olunur. 1926'da çalışmaya başladım. 1926'da "temettü vergisi" vardı. Benim o vakitten beri aldığım kazandığım paralarla, verdiğim vergiler, ayrıca bir yerde yazılı.1926'dan itibaren o vakit %7 vergi veriyorduk.%5 temettü vergisi %2 tedrisat vergisi.%4 tedrisat-ı iptidai vergisi gibi. Galiba 180 kuruş vergi kesiliyordu. 20 lira aylık alıyordum .Bunların hepsi kesiliyordu.1934'de Kazanç Vergisi Kanunu çıktı. Fakat Türkiye'de bir de meslek şımarıklıkları var. Avukatlar,maliye müfettişleri , askerler vs. zümre , zümre maliye müfettişleri dışarıdan bir kişinin kitap yazmasına tahammül edemez. Ben kitap yazdığım zaman ta 1941 senesinde Kazanç Vergisi hakkında, maliye müfettişi olan bir arkadaşım "Aman İsmail" dedi "bizimkiler hoşlanmaz böyle şeylerden". Onun için gayet yanlış tatlikat oldu Kazanç Vergisi'nde. O Gelir Vergisi Kanunu'nun hazırlanmasında çok çalışmıştı. "İsmail" dedi. "bu da gitti elden" dedi. "Bu da bedbaht oldu" Gelir Vergisi Kanunu ve hala düzelemedi işte ve artık da düzelemez.

İ.O.

Ama o vakit Gelir Vergisi Kanunu çıkınca dedi ki "İsmail Bey , şimdi en yüksek gelir vergisi %35" dedi. "Daha fazla değil". "Hayır değil" dedim. "Vallahi" dedi . Ama sonra çıktı %65 'e kadar. Para kıymeti düşünce herkes %65'e çıktı. Aşağı yukarı onun için şimdi çok yanlış yolda gelir vergisi kanunu.

B.S.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, anladığım kadarı ile hiç serbest teşşebbüs yok. Devlet yönlendiriyor. Muhasebenin durumu da gelişmemiş.

İ.O.

Osmanlı zamanında, İttihatçılar geldikten sonra ecnebi anonim ve eshamlı şirketler "Kanun-u Muvakkat" diye bir kanun çıkardılar. O kanun çıktıktan sonra birçok anonim şirket kuruldu. Türkiye'de onların hepsi defter tuttular. Güzel de inkişaf etmeye başladılar. Ama gelir vergisi kanunu çıktıktan sonra muhasebe gelişti.

K.S.

Şimdi ben isterseniz sizin bize bugün anlattıklarınızı kısaca özetleyeyim.

Eski Türk Devletleri'nden bahsettik, Osmanlı'dan önce Osmanlıdan bahsettik .O zaman kurulmuş olan vakıf bankalar kısmı oradaki faiz mantığından faizin olduğundan bahsettik. Osmanlı'nın son dönemini sordum ben tanzimat sonrasını ondan da bahsettik. Duyun-u Umumiye'den bahsettik. Muhasebe sisteminde ehliyetli kimselerden bahsettik. Tanzimattan sonra İşte batıdan alınan bazı uygulamalar Cumhuriyet dönemine geldiğimizde Cumhuriyet dönemi başlarında Alman ekolü altında çünkü Almanlar müttefikimiz. Olmasından dolayı K.İ.T.'lerin kurulmasında kullanılan muhasebe düzeni, Almanın etkisi.1950'lere kadar özel sektördeki gelişmenin hızlı olmaması nedeniyle muhasebenin de gelişmediğinden bahsettik. Burada kaldık. Bundan sonraki görüşmemizde 1950'den başlayacağız. Muhasebe uzmanlığı. Muhasebe Uzmanlığı daha evvelerden geliyor.1932 'den başlıyor. Bundan sonra hemen hükümet Ticaret Bakanlığı. Birçok konu var.

B.S.

Sizi muhasebeci olmaya iten neydi üstat? Yani neden muhasebeci oldunuz. Şimdi bende muhasebeciyim, bir nedeni var, ama sizinkini çok merak ediyorum.

İ.O.

Efendim ben, 20 Eylül 1926 'da muhasebede katip olarak işe başladım. Şimdi 72. Senem benden daha eskisi yok. Ben Bursa'da orta mektebi bitirdiğim zaman babam İstanbul'a mal almaya gidiyordu. Harp yeni bitmiş sene 1926 mı ne o vakit babamın yazdığı bir şey var : "Doğan güneş ,erdi zafer , nihayet verdi hüda İnkışaf-ı selamet, şahsa var ki alim ol ,baki olma çünkü gördün azimdedir keramet ,çünkü artık geçti devr-i adalet." Bu düşünceyle bana dedi ki "artık iktisat devri başlayacak. Sen ticaret mektebine gideceksin" dedi. Benim de ticaret ile alakam yok, böyle başımdan aşağıya sular döküldü. .Ama o vakit itiraz imkanı var mı babaya ? Gittik ticaret mektebine .Fakat bir de baktık ki özellikle muhasebe mesleği, sabır mesleği. Ben tarihçi dilci olmak istiyordum. Muhasebe güzel, sabır,muhakeme ,10 sene sonrasını düşüneceksin falan .Hoşuma gitti ve hakikaten de çabucak, çok çabuk ilerledik.

B.S.

Sultanahmet'deki ticaret okulundan mı bahsediyorsunuz.?

İ.O.

Oradaki ticaret lisesine girdim. Lise bittikten sonra 3 sene gidemedik. Çünkü Makedonya bütünleme imtihanları çıktı. Bizi almadılar. Biz Makedonya imtihanlarını verdik. 3 sene sonra, yükseğe öyle girdik. Ondan sonra bitirdik. Fakat içten olan bir hisle yine tarihe girdik. Muhasebe tarihine. Türkiye'de ilk muhasebe tarihçisi biz olduk.

İ.O.

Şimdi Türkiye'de eskiden bir mahkemelerin müracaat ettiği muhasebe uzmanları vardı. Muhasebe Uzmanı olarak nitelenmiş ve teşkilatlanmış değil. Fakat lazım oldukça mahkemeler uzman saydıkları kişileri kendileri ihtiyaçlarına göre istifadeye almışlar. Bunlardan faydalanmışlar. Bu eski kısım. Sonra sıra gelmiş Tanzimattan sonra muhasebe uzmanlığı bir ihtisas dalı olarak görülmemiş. Ama mahkemeler icap ettikçe gene faydalanması gereken kişileri gene kullanmışlar. O vakit biliyorsunuz İngiltere'de muhasebe uzmanlığı ilk defa kuruldu. Oradan dünyaya yayılageldi. Türkiye'de bundan

sonra 1932'lerde diye benim aklımda kalmış.1932 senelerinde ticaret bakanlığı da muhasebe uzmanlarını teşkilatlandırmak istedi. Onun için bir kanun tasarısı hazırladı; fakat o kanun tasarısı meclisten geçmedi. Mecliste konuşulmadı böylece kaldı bu iş.

K.S.

Bunun özel bir sebebi var mı?

İ.O.

Efendim, bu mevzuuda daima yanlış düşünceler oldu. Belli bir zümre ,avukatlar zümresi kendi menfaatlerine aykırı olduğu zannında bulundular. Onun için bu mesleği kaldırmak istediler. Halbuki muhasebe uzmanlığı ile avukatlığın hiçbir alakası yok .Hukuk mekteplerinde ,yüksek mekteplerde , fakültelerde muhasebe diye bir ders okutulmuyor. Okutulmıyorsa onların ihtisasının bahis konusu olmasının imkanı yok. İkincisi açık anlatmak mecburiyetindeyim. Türkiye'de muhasebe uzmanlığını , maliye müfettişleri ancak kendilerinin yapabileceğini ,kendilerinin esas mesleği olması gerektiği zannında bulundular ve hatta o yola gittiler. Bu mevzuda başkalarının önde gitmesini arzu etmediler. Halbuki onların içinde de hukuk müşavirleri, hukuktan mezun olanlar var. Onlar da bir tek saat muhasebe okumamış kişiler. Defterlerin tetkiki başka şey , bizzat muhasebenin kendisi ayrı şey. Kendi içerisinde organizasyonu var, hesapların yerleştirilmesi , açılması , maliyet meselesi var. Bunların hiçbiri onların ihtisasları dahilinde değil. O kadar değil ki mükellef defterlerini tetkik ettikleri zaman , buldukları matrahların %80-85'i itiraz komisyonundan, vergi temyiz komisyonlarından, Danıştaydan geri dönüyor. Eğer onlar hakikaten bu işe vakıf kişiler olsaydılar , elbette yaptıkları bu tarhiyatların %80 -85 'i geri dönmezdi.1934 'de Kazanç Vergisi Kanunu çıktı. Bendeniz o vakit 1939'da hesap mütehassısı oldum. O zaman mesleğe, hesap mütehassıslığı deniyordu.

B.S.

Şimdi hesap uzmanlığı

İ.O.

Evet, hesap uzmanlığı . Bu Kazanç Vergisi Kanununun 10-12 yıllık tatbikatından sonra Avrupa'daki gelir vergisi cereyanı'na uyarak gelir vergisi kanunu çıkarılması lazım denildi ve gelir vergisi kanunu , kurumlar vergisi kanunu ve vergi usul kanunu 1950'den evvel çıkarıldı. 50'de de tatbikata geçildi. Bu kanun hakikaten çok güzel oturtulmuş bir kanundu.

B.S.

Yalnız sonradan tabi o da bozuldu. Bu V.U.K. o vakit konuşulurken , onun içerisine bir kesim koyuldu. Ayrıca o da muhasebe uzmanlığı kısmı ama orada mali müşavirlik diye koydular.

İ.O.

Şimdi, mali müşavirlik değince vergi müşavirliği gibi bir şey anlaşılıyor. Mesele o değil ki. Mesele muhasebe uzmanlığı. Bütün dünyada bu ayrılmış. Vergi müşavirliği de var. O da ayrı bir meslek olarak ama demin de arz ettiğim gibi maliye müfettişleri ve hesap uzmanları ona itiraz etti. Mali müşavir ismini kullanmak sureti ile muhasebe uzmanlığı yapmaya çalıştılar. Eğer kanunun ilk dört maddesi tetkik buyrulursa, oradan bu açıkça anlaşılıyor. 1947'de1948 'de böylece hazırlandıktan sonra meclisten geçerken, bu sefer avukatlar itiraz ettiler. Çünkü oraya bir de vergi itirazlarında mükellefin müdafaasını yapabilirler şartı koymuşlar. O sebepten dolayı avukatlar itiraz ettiler ve o kısım kalktı

.Yoksa 1950 'den itibaren muhasebe uzmanları tatbikata gidecekti. Bu arada 1942 senesinde rahmetli Profesör Osman FİKRET Bey Profesör İsmet ALKAN'la görüşmüştü.Osman FİKRET bana dedi ki; "biz" dedi. "Bir muhasebe uzmanları derneği kuralım" Ama o vakit İsmet ALTAN Bey İşletme Fakültesi gibi okullar o zaman yok.Derneğin adını "Ekspert Muhasipler ve İşletme Organizatörleri Birliği" koyduk. 13 arkadaşlık. Nizamnamesini biz hazırlamıştık. Ve 1942 senesi Ekim ayında kuruldu. Öylece yürütülmeye çalışıldı. Osman FİKRET Bey başkan idi. Gene de bundan maliyede telaş oldu. Ama tabi yapacak birşey yok. Cemiyet kurmak zor.V.U.K. tasarısında mali müşavirlik kısmı varken, tahakkuk edebilir ihtimali ile biz kendi aramızda konuştuk dedik ki; "Mali Müşavirlik Kanunu çıksa dahi eksper muhasiplik derneğini muhafaza edelim." Öylece muhafaza ettik. Hala da muhafaza ediliyor. Yeni arkadaşlara da bunu intikal ettirdik. Muhasebe Uzmanlığı, yani mali müşavirlik kanunu çıktığı halde gene de derneği muhafaza ediyoruz.1956'da, 58'de arada birçok senelerde tasarılar hazırlandı. Bu mali müşavirlik tasarısı sürekli ortaya çıktı. Biz Osman FİKRET Bey'le birlikte meclise gittik.Anlattık vaziyeti .Hesap uzmanlığı ayrı şeydir diye. Hiç anlamıyorlar. Hepsi vergiye dayanmıyor mu diye çıktı adamın biri. Ne anlatacaksın ki. Bilmiyorlar ki. Türkiye muhasebeyi bilmiyordu , anlamıyordu .Yani ehemmiyetini kavramıyordu. Ondan sonra o hikayeler uzun süre gitti. Bizim konuşmamız sırasında, bu söylediklerimi söyleyince ağırlarına gitti. Orada bulunan hesap uzmanları ,maliye müfettişleri terk edip çıktılar.Ondan sonra nihayet döndü dolaştı, 1989'da kanun çıktı. Bana bile zor verdiler. O ki biz bu mesleğin başından beri çalışırdık. Şimdi biz 1953 senesinde Osman FİKRET Bey'le beraber Avrupa'da anlamak için bütün muhasebe uzmanları derneklerini ziyaret ettik.

K.S.

Avrupa'ya gittiniz.

İ.O.

Evet. İtalya, İsviçre, Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, İngiltere. Bunların hepsine gittik. Hepsinde anladık baktık ki biz %100 haklıyız. Ondan sonra geldik buraya. Bana göre de işte yolumuzu çizdik devam ettik.O vakit biz Frankfurt'a gittiğimizde güçlü bir meslek örgütü gördük. Türkiye'de muhasebe uzmanları tablosunda iki kişi var, o kadar.

K.S.

Onlar kimlerdi?

İ.O.

Biri Osman FİKRET Bey ,birisi de ben.Yani başka yoktu ki , yoktu. Ben o vakit Türkiye 'de yabancı inşaat şirketlerinin müşaviriydim. Türkiye'de inşaat şirketlerinin yatırımlarının müşaviri idim. Mesela Köprüleri yapan, Mersin Limanını, Zonguldak limanını yapan ne kadar şirket varsa onların müşavirliğini yapıyordum.

K.S.

Onların muhasebeye yaklaşımı o aman nasıldı?

İ.O.

Daha basitti.Şimdiki gibi değil. Basitti. Vergi için bir defter tutmak gerekirdi.Ondan sonra muhasebeye fazla ehemmiyet vermeye başladılar. Hepsi. Bu arada hangi sene olduğunu bilmiyorum. Avrupa'da muhasipler birliği var.Ona üye olduk. Bizimki doğrudan doğruya üye oldu.Sonra bir başka yere daha

üye olduk.İsminden İşletme Organizatörleri ismini çıkardık.Yalnız muhasebe uzmanları ismi kaldı.Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği oldu.Ana sözleşmede bazı değişiklikler yapıldı ve 1958 senesinde bizim 100-120 kadar üyemiz vardı. O kadar.

K.S.

Sınavla üye olma o zaman var mıydı?

İ.O.

İlk zaman yoktu. Sonradan o da koyuldu. Bu derneklere üye olduktan sonra, sınavla ilk üye Masum TÜRKER'dir. Ben organizasyon kısmında sualleri hazırlıyordum. Adana'da bir iç liman ve havalimanı yapılacak. Büyük bir havalimanı ve transit sahası Bir inşaat şirketi bunun taahhüdünü aldı. O inşaat şirketinin muhasebe organizasyonunu yapmamız gerekti.

K.S.

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği, bu son yasa çıkana kadar , yani meslek kanunlaşana kadar Türkiye'de uzman muhasebeci denilecek kişilere bir ehliyet veren yani en azından sınavla bir belge veren tek kuruluş.

İ.O.

Öyle idi. Ama piyasanın o vakit muhasebe uzmanı filanı aradığı yoktu . 1958 senesinde ben İngiltere'ye gittim. İngiltere'de uzmanlarla konuştum. Türkiye'deki vaziyeti 42'de kurulduğunu söyledim."Kaç üyeniz var?" dedi. Dedim 100 -120 ."İyi iyi, on onbeş sene içerisinde epeyce ilerlemiş" dedi. "Ben, Yunanistan'da muhasebe uzmanlarını organize ettim " dedi. "İlk sene gittiğimde, hepsi benden kaçtılar hiçbir şey söylemediler" dedi. "Ondan sonra ertesi sene tekrar gittim bu sefer yanaştılar" dedi. "Niçin geçen sene böyle yaptınız ?" dediğimde. "Biz 250 sene Türklerin esiri kaldık , ta o zamandan alıştık , onun için sır tutuyoruz." dediler. "Siz" dedim " Lloyd'u biliyorsunuz". Yunan vapurları ile Yunan Vapurlarındaki malları sigorta ediyorlar Şimdi burada bir nokta var. Muhasebe uzmanlığı kanunu bakımından benim onu söylemem lazım. Şimdi ki muhasebe uzmanlığı kanunu muhasebe uzmanı olmayanların da muhasebe uzmanı yetkisine sahip kılınması için çıkarılmış bir kanundur.Bunun içerisinde muhasebeyi hiç okumamış kimseler de, muhasebe uzmanı yetkilerini alıyor. Sonra isim yanlış bir kere. Yeminli Mali Müşavir, yeminliyi koymaya ne gerek var. Avukatlar yeminli, hadi doktorlar, hakimler yeminli. Yeminli doktor, yeminli avukat mı diyoruz? Ne lüzum var yeminli demeye. İkincisi mali müşavirlik orada tali bir meslektir. 3. madde de "buna ait müşavirlik yapar" diyor. O da yanlış. Ama bunların hepsini koymalarının sebebi, Maliye Müfettişleri ile Hesap Uzmanlarının bu kanunda birinci planda yer edinmelerini temin etmektir. Bir de şunu düşünmek lazım: Maliyenin müfettişi ve mütehassısı olarak çalışan kişileri, sen 8 sene yetiştir ; sonra da emekli edip, serbest meslek yapmaya teşvik et. Bu anlamda Maliye Bakanlığı'da bundan zarar görür; doğru değildir. Bu uzmanlardan bir çoğu da o zamana kadar muhasebe ihtisas derslerini görmelidirler.

İ.O.

Ondan sonra muhasebe ihtisas stajını görmüş olmaları ve muhasebe ihtisas imtihanından geçmiş olmaları gerekir. Çünkü muhasebe uzmanlığı şirketlerle ilgili kişilerin hukukunu da korumak zorundadır. Onun için muhasebeyi çok iyi bilmesi şart. Mesele bu.

K.S.

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği , Uluslararası Muhasebe Kongrelerine katılmış. Bu kongrelerde Türkiye'deki uzman muhasebecilerin temsili nasıl olmuştu ? Ülkemizden katılan başka kuruluşlar da var mıydı?

İ.O.

Dernek vasıtası ile oldu. 1962 senesinde evvela NewYork'da bir Muhasebe Uzmanları Kongresi oldu. Ona katıldık yıllar sonra Avustralya'da Sydney'de Muhasebe Uzmanları Derneğinden başka Üniversitelerden hocalar da iştirak ettiler. Ondan sonra Türkiye'de muhasebe kongreleri oldu. İlki 1957'de Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde toplandı.

K.S.

O kongreyi Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği mi düzenledi ?

İ.O.

Muhasebe Uzmanları Derneği ve Mülkiye ile beraber yaptılar. Zaten benim bildiğim elimde dosyası olan 13 kongre vardır. Ondan sonrakileri bilmiyorum, ben gidemedim. O kongrelerin hemen hepsi Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğinin iştiraki ile fiili yardımı ile oldu. Kongrelerin hemen hepsinde muhasebe uzmanlığı mesleği mevzuu ortaya atıldı ve konuşuldu.

K.S.

1960'larda siz kongrelere katıldığınızda Türkiye'de muhasebe mesleği gerekli ilgiyi görmüyordu. Türkiye'de şirketlerden özel şirketlerden, uluslararası muhasebe kongrelerine katıldıktan sonra bu uluslar arası kuruluşlardan (IFAC v.b.) herhangi bir yardım veya bilgi alışverişi oldu mu ?

İ.O.

Tamamen şahsi maddi imkânlarımızla yapmışızdır. Hiçbir zaman hiçbir yerden yardım görmedim. Yalnız 1953 senesinde dışarı ilk çıkacağımız zaman Maliye Bakanı Hasan POLATKAN'dı. Biz Osman FİKRET Bey ile gidip kendisinden müsaade istedik "döviz dilekçelerinizi verin" dedi; verdik. "Ne kadar istiyorsun" dedi. Döviz almamızı sağladı. Bu çok büyük hizmet bizim için. "Siz ne kadar istiyorsunuz yazın." dedi.

K.S.

O sıralarda herhalde ülkede döviz yok değil mi?

İ.O.

Yok . 5000 liralık döviz verdi ki bize 500 liralık dövizi bile hayal edemezdik. O kadar büyük bir iyilik oldu bize. Zaten o karar olmasaydı hakikaten de yetişmeyecekti.

K.S.

Uzun meslek yaşantınızda buradaki uzman muhasebecilerin uzmanlık düzeyi ne şekilde gelişmiştir ? Muhasebe Uzmanları Derneği çatısı altında belli ortaklıklar kurup bugünkü anlamda denetim şirketleri diyebileceğimiz şirketler kuruldu mu? Böyle bir şey oldu mu ?

İ.O.

25 sene evvel.25-26 sene evvel bir şirket kurduk. "ARİŞ" isminde. Daha doğrusu o şirketi Mustafa AYSAN ile arkadaşları kurmuşlar, bize devrettiler. Biz de kendi paramızla şirketi, ödünç para ile aldık.

Ondan sonra arkadaşlarla anlaşma yaptık Ortak olduk. Kendimizden sonra malesef M.AYSAN'dan başka hiçbirinden hizmet gelmedi. M.AYSAN bize Kadıköy'den bir firmayı getirdi. Muhasebesini organize etmek üzere. Onun haricinde benim müşterilerimi şirkete kaydırđık. Başka arkadaşlar hiçbir zaman hiçbir müşteri getirmedir.

İ.O.

Aynı şey. Şirketi tasfiye ettik. Çalıştıramadık.

K.S.

Öyle mi? O tarihlerde burada mesela yabancı sermayeli petrol şirketleri var.Bunların muhasebeleri de var ve bunlara muhasebe konusunda danışmanlık vermesi gereken kuruluşlar, insanlar olması gerek. O tarihlerde bu hizmetleri verenler kimlerdi?

İ.O.

O tarihte yabancıların müşavirleri de dışarıdan geliyordu. Mesela Alman inşaat şirketi, müşavirini de dışarıdan getiriyordu. Örneğin bir tanesi Müller'di. O maliye bakanlığına da danışmanlık yapmıştı. Sonradan o ayrıldı. Firmalarını bana devretti. Ama onun olmayan başka firmalar da bana geldi. Yani başkası yoktu ki. Ama bende de kaldılar. Onu da söyleyeyim. Çünkü gerek Hollanda'dan gerek Almanya'dan gelen çok müşterim oldu. "En güzel rapor Türkiye'den geliyor." derlerdi. Gerçekten pek çok firmam vardı. Pek çoktu. Onların hepsini 6 - 7 sene evvel tasfiye ettim.

K.S.

Cumhuriyet tarihinde bir de 5 yıllık sanayi planları var. Bundan sonrası hakkında bize bilgi verebilir misiniz ? Bu tarihlerde ekonominin tümünde planların etkisi nasıl olmuştur ?

İ.O.

İstiklal harbinde, Cihan Harbi'nde ülke çok fakir düşmüştü. Kurtuluştan sonra, İzmir'de bir İktisat Kongresi oldu, biliyorsunuz ve tutumu çok güzeldi. Fakat nasıl olduysa oldu, solcular hücum ettiler hükümete. Onlar başladılar bu plan mevzuunu ortaya atmaya. Plan mevzuu kademe kademe devletleşme, devletleşme yoluna gitti. Benim bildiğim bu ama, Mustafa AYSAN çok daha iyi bilir. Ondan sormalısınız muhakkak. Ben devletin o planlarla, özel teşebbüsü teşvik edecek tedbirler aldığını görmedim.

K.S.

Devlet ekonomide, çok fazla yer işgal etmiş.

K.S.

Onun dışında ekonominin diğer kısmında zaten yabancı sermaye egemen. Bunun muhasebeye etkisi sizin de söylediğiniz gibi, devlet işletmeleri ise muhasebe sistemlerini kendileri halletmeye çalışmışlar. Bahsettiğiniz hesap uzmanları aracılığı ile bu yıllarda özel sektörün fazla gelişmemesine neden olarak ,muhasebe mesleğinin uzunca bir süre hiç gelişmemesidir . diyebilir miyiz ?

İ.O.

Hiç gelişmedi tabi. Öyle oldu maalesef. Türkiye'de muhasebecilere fazla müdahale var. Ankara'dan Maliyenin müdahalesi var. Maliye müsteşarının da bulunduğu bir toplantıda çıktım dedim ki ;"muhasebe uzmanlarının Maliye Vekaletinin vesayetinde olması gayet yanlış bir şeydir. Bütün dünyada

muhasebe uzmanları tamamen serbest çalışır” dedim. Ve “şimdi nasıl oluyor da muhasebe uzmanlarına, yani mali müşavirlere, Maliye Bakanları şöyle defter tutacaksın, böyle tasnif edeceksin, gelir gider olarak bunu yazacaksın” diye tebliğler gönderiyorlar. “Bu meslek yarı Maliye Bakanlığını organize edecek” dedim. Ondan sonra çok kızdılar. Bendenizce Muhasebe Mesleği mukaddes bir meslektir ve yüksek bir meslektir. Muhasebe uzmanı olan kişinin şahsiyetini, dürüstlüğünü geliştirmesi santimine kadar ve sonuna kadar muhafaza etmesi şarttır. Halbuki uygulamada çok büyük aksaklıklar olduğunu görüyoruz. Şimdiki halde muhasebede dün söylediğim büyük bir masraf kapısı açıldı. Bu yalnız Türkiye’de değil bütün dünyada muhasebenin maliyeti yükseldi. Mutlaka indirecek bir formül bulmak lazım.

K.S.

Cumhuriyet tarihinde muhasebenin gelişiminden bahsettik. Acaba muhasebe eğitimi ne şekilde gelişti?

İ.O.

Muhasebe eğitimi. Muhasebe Eğitimi Sempozyumlarında inceleniyor. İlk sempozyum olup da M.AYSAN Bey gidip döndüğü zaman İstanbul’a, dedim ki: “Yalnız akademik kariyerlerdekiilerin yapacağı bir sempozyumun bir faydası olmaz. “Asıl çalışan birilerini sempozyuma sokmuyorsunuz .O büyük hata” dedim. Hakikaten büyük hata. Ondan sonra başladılar, kısım kısım almaya ve geçen sene işte Antalya’dan çağırdılar. Oraya gittim.

K.S.

Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu.

İ.O.

Orada Serbest ve Yeminli Mali Müşavir Odaları da vardı, dernekler de. “Artık piyasada çalışmakta olanların da bu toplantılarda olduğunu görmekle bahtiyarım” dedim.

K.S.

Peki. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğinin hiç muhasebe eğitimi ile ilgili bir projesi var mı ?

İ.O.

Önce vardı. Şimdi ne vaziyette doğrusu bilmiyorum.

K.S.

Peki o yıllarda muhasebe dersi sadece üniversitelerdemiydi. ?

İ.O.

Sadece sayılı üniversitelerde; bir de Ticaret Liselerinde vardı.

K.S.

Peki o firmaların hesapları nasıl kontrol ediliyordu? Ticaret işletmelerinin muhasebe bilgileri ne düzeydeydi?

İ.O.

Kendileri muhasebelerini dahi iyi takip ediyorlardı. KİT’lerde iyi muhasebeciler yetişiyordu. Örnek olarak Nazilli fabrikasının müdürü, BOSSA’ya geçmişti. Sümerbank fabrikalarının bir faydası oldu. Özel teşebbüs kuruldukça oradan eleman aldık.

K.S.

Meslek yaşantınız boyunca hiç devlete iş yaptınız mı?Aranızda bir ilişki oldu mu?

İ.O.

Toprak Mahsülleri Ofisi'nin , Petrol Ofisinin muhasebe organizasyonunu verdiler ve çalışmaya başladık. Ama bir de baktım ki Taksim'de Petrol Ofisi var, hesabı yok. Böyle mühim yerler Petrol Ofisine kiraya veriliyordu. Hem kirasını alıyor ve bu kiralar da Petrol Ofisi Memur ve Müstahemleri Yardımlaşma Derneğine gidiyor. Fakat parayı kazanan Petrol Ofisi memurları. Çalışanların hepsi de oraya üye olmuş. Müdürü, müdür yardımcısı, filan. Olamaz öyle şey dedik. Ve ayrıldık. Bir defa da bakanlardan biri ile görüştüm. O muhasebe uzmanlığını çok istiyordu. 1950'den sonra. Ben de o vakit zaten Ticaret Bakanlığı'ndan yeni ayrılmıştım. Dedi ki o Ticaret Bakanı idi. Ve beni çağırdı Ankara'ya dedi ki ; "size" dedi serbest iş vermek istiyorum". İşte şu tasfiye edilecek, bilmem ne olacak diye. Dedim ki "kardeş siz sizin bu işi böyle yaptırmanıza bürokrasi müsaade etmez" dedim. "Ne demek" dedi. "Ben Bakanım". Çok da terbiyeli adamdı. Ondan sonra , dedim ki "eğer mümkün olursa memnuniyetle kabul ederim" Ama olmadı. Bakanın yanından çıktıktan sonra, müsteşar Faruk SÜRAL ihracatçı birliklerinin tasfiye hesaplarını verdi. Onların, birbir gerekli hesaplarını yapıp verdim kendilerine ve odur; başka devletten bir iş yok.

K.S.

Türkiye'de Sermaye Piyasası Kanunu çıktı. 1982 senesinde , bunun muhasebeye bir etkisi oldu mu ?

İ.O.

Oldu tabi. S.P.K.'na tabi olan firmalar muhasebe bakımında buna ayarlanmak mecburiyetinde kaldılar ve o anlamda iyi bir bağlantı oldu, bence. Türkiye'de bankalar murakıplarının Sermaye Piyasası'nı bilmemesi olayı var. O ayrı çalışıyor, kanun ayrı çalışıyor. Banka ve sigorta murakabe kanunu var muhasebe uzmanlığı, şimdiki yeminli mali müşavirlik mevzuunun dışında hemen hemen aynı mevzuda çalışanlar var. Onların hepsini birleştirmek lazım.

K.S.

Benim anladığım muhasebe mesleği için senelerce uğraşmışsınız. Ancak sonuçta muhasebe mesleği, artık çok dağınık .

İ.O.

Dağınıktı; toplanmadı. Evet, dağınık. Geçmişte öyle bir durum oldu ki, mesela. Hocaların, sünnetçilerin ,kahvecilerin hepsinin ruhsatı var. Ruhsatla çalışıyorlar; en mühim iş olan muhasebe ehliyetsiz, ruhsatsız kişilerin elinde . Şimdi de muhasebe yüksek ölçüde gene öyle ehliyetsiz bir durumda.

K.S.

Ehliyetleri var, ama bilgileri yok.

İ.O.

O yok. Yeminli Mali Müşavirlik'den bahsediyorum. Ama halkta serbest muhasebeci mali müşavirler fiilen daha üstün muhasebe ehliyetine sahip. Benim kanaatim bu. Kanun mutlaka değişmeli.

K.S.

Türkiye'nin siyasi yaşamı hep bozuk. Askeri darbeler, muhtıralar, biz hiç bir zaman sağlıklı bir demokrasi düzeyine ulaşamadık. Hala da öyle bunun muhasebeye etkisi var mı, sizce? Bunun etkisi var mı muhasebenin Türkiye'de gelişmemesine?

İ.O.

Efendim muhasebenin gelişmesi işletmelerin gelişmesine bağlı ve işletmeler gelişirken bilhassa yabancı sermaye ile ortaklık kurarlardı. Artık muhasebenin daha kolay gelişmesi mümkün. Ama bu gibi demokrasi ve hürriyette aksaklıklar Türkiye'de işletmelerin gelişmesine çok mani olmuştur. Zaten eskiden 1950'ye kadar adeta özel teşebbüs gelişirken aman olmasın gibi yaklaşıldı. Yapı Kredi bankası kurulduğu zaman ona etmediklerini bırakmadılar. Ama Kazım TAŞKENT çok organizatör bir adam. Tüm gücü ile dayandı. Dayandı ve Yapı Kredi Bankası ,ayakta, özel teşebbüs bankası olarak. Çok şey geç kaldı. Türkiye'nin kalkınması çok geç. Şimdi bakın hürriyet var. Yani özel teşebbüslere .İki üç tane banka kurulabildi. Yüz binlerce sera var. Eskiden haddimize mi düşmüş sera mera. Allah muhafaza 17 tane mi ne devlet çiftliği var. Ne yapıyorlar biliyor musunuz? Mebuslara tereyağı , peynir falan gönderiyorlar.

K.S.

Peki devlet cidden bu şekilde ekonomiye böyle müdahale ediyor muydu? Bunun için özel teşebbüs bir iş yapmaya kalksa

İ.O.

Evet Etibank. Mesela birisi bir yerde bakır madeni buldu; değil mi? Hemen Etibank ruhsatını alıyordu ,onun. Etibank'ın elinde böyle yüzlerce sahte, araştırmasını yapmadığı, para harcamadığı ruhsat var. Birisi ruhsatı alırsa iki sene onu işletmeden kullanabiliyor. Sonra ruhsat alıyor Etibank planlıyor ve kişilerin bulduğunu da devlet adına ellerinden alıyor. onu devlet adına senin ne işin var bırak yapsınlar.

İ.O.

Maden Kanunu 1956 senesinde çıktı. Çimento fabrikalarına İkinci Cihan harbinde elkoydular. Kömür madenlerini çalıştırmadılar. Bütün kömür , linyite bile elkoydular. Çok kötü sinsi bir özel teşebbüs düşmanlığı yürüdü. Ve çok uzakta kaldıkları için akla gelmeyecek maniler çıkardılar. Türkiye'de hala bir patent almak dünyanın en zor işi.

K.S.

Türkiye'de muhasebe uygulamalarını iyileştirmek için neler yapılabilir ? Şu andan itibaren işin neler yapılabilir ? Gelişme yakında mı ?

İ.O.

Bana göre , aslında hakiki muhasebe uzmanlığı mesleği hala Türkiye 'de yok.

K.S.

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği son yıllarda geri planda kaldı. TÜRMOB hakkında görüşleriniz nelerdir?

İ.O.

Şimdiki halde TÜRMOB 'a devletten gelen muhasebeci mali müşavirlerin hakim olması taraftarıyım. Ama uzun vadede Yeminli Mali Müşavirlik kalkmalı. Muhasebe Uzmanlığı mesleği ortaya gelmeli. Serbest Muhasebeci Müşavir de aynı zamanda Muhasebe Uzmanı sıfatını edinmeliler. Hepsi tek ünvanlı olmalı.

K.S.

Şu anda üç ünvan var muhasebe mesleğinde. Biricisi "Serbest Muhasebecilik " ikincisi "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik", üçüncüsü "Yeminli Mali Müşavirlik" Size göre nasıl olmalı ?

İ.O.

Bir tane ünvan olmalı. Muhasebe Uzmanlığı. Doktorlukla ebelik gibi, sağlık memurluğu gibi kanunları nizamları tamamen ayrı. Muhasebecilik ayrı. Muhasebe Uzmanlığı kanunu çıkmalı. Muhasebecilik nasıl yapılır, nasıl edilir, o ayrı mesele. Onun ayrıca bir kanunu olmalı. Tıpkı sağlık memurluğunun kanunu gibi.

K.S.

Türkiye'de Sermaye Piyasası kanunu var ve ona bağlı kurallar. Bir de devletin vergi kanunları var. İşletmelerde bu düzen bu şekilde mi gitmeli ? Yabancı ülkelerde de böyle mi ?

İ.O.

Yabancı ülkelerde Muhasebe Uzmanları, mesela belediyenin ve kamu kuruluşlarının hesaplarını da kontrol ediyorlar. Türkiye'de de öyle olması lazım .Bu hırsızlığı bitirmenin yegane çaresi bu. Benim kanaatimce öyle. Muhasebe Uzmanlığı Kanunu bu yönde iyileştirilmeli. Banka ve sigorta kuruluşları , şirketler, muhasebe uzmanlığı açısından tek çatı altında toplanmalı. Maliyenin vesayeti tamamen kesilmeli. Hiç alakası yok maliye bakanlığının bu işle ve meslek mensupları serbestçe kendi aralarında imtihanlarını , stajlarını yapmalılar.Son sözümü söyleyeceğim : "Türkiye'de şimdiki herhalde ekonomi kendi bünyesi içinde hükümeti bertaraf ederek ilerlemekte. Muhasebe de bunun içinde kendi yerini bir uzmanlık olarak almalı. Türkiye 150 milyon nüfus kaldıracak kadar güçlüdür. Hükümet engel olmasın yeter. İlerleyecek Türkiye ilerleyecek kat be kat ve muhasebe, bunun içinde yüksek biçimde yerini alacak.

B.S.

Çok teşekkür ederiz efendim.